

Збаразька централізована бібліотечна система
Методично-бібліографічний відділ

КАЛЕНДАР

*Знаменних і пам'ятних
дат Збаражчини
на 2016 рік*

Збараж – 2015

ББК 91.9

К 17

Укладачі: Н. Сенчишин,
*провідний бібліограф методично-
бібліографічного відділу;*
В. Радовська,
*провідний методист методично-
бібліографічного відділу;*

Редактор: Т. Кульпа,
*завідувач методично-
бібліографічного відділу.*

Комп'ютерний набір: Н. Сенчишин,
В. Радовська
Відповідальна за випуск: О. Бойко,
директор ЦБС.

**К 17 Календар знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на
2016 рік [Текст] / Збараз. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.;
уклад. Н.Сенчишин, В.Радовська; ред. Т. Кульпа. – Збараж,
2015. – 67 с.**

Видання містить інформацію про пам'ятні події краю та його видатних людей.

Адресується учителям, студентам, культурно-освітнім працівникам, а також усім, хто небайдужий до історії краю, його сьогодення, цікавиться і займається краєзнавством.

ББК 91.9

© Збаразька централізована бібліотечна система, 2015

П Е Р Е Д М О В А

«Календар знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на 2016 рік» подає інформацію про пам'ятні події краю, уродженців та видатних людей, чий життя та діяльність пов'язані із Збаражчиною.

Посібник відкривається переліком основних ювілейних і пам'ятних дат року.

Матеріал систематизовано за чотирма розділами:

- **Збаразький літопис від сивої давнини; Літопис Вишнівця.**
- **Перелік імен, що не увійшли до основного списку.**
- **Землі Збаразької славетні люди.**
- **Населені пункти Збаражчини.**

Збережена хронологічна послідовність, зокрема подається число, місяць (де можливо), найменування події, текстова довідка. Також додається список рекомендованої літератури, за допомогою якої було складено цей календар.

Адресується учителям, студентам, культурно-освітнім працівникам, а також усім, хто небайдужий до історії краю, його сьогодення, цікавиться і займається краєзнавством.

Розширити коло літератури цієї тематики допоможуть видання: «Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2016 рік», краєзнавчі бібліографічні покажчики, списки та попереджувальні довідки, видані Тернопільською обласною універсальною науковою бібліотекою. Також для повнішого ознайомлення з життєвим і творчим шляхом видатних людей Збаражчини можна скористатися рекомендаційно-бібліографічними посібниками, виданими методично-бібліографічним відділом Збаразької ЦБС із серії «Наші славетні земляки», перелік яких вказано на сторінках цього календаря.

Добір матеріалу закінчено в квітні 2015 року.

~ * ~ * ~ * ~ * ~

Перелік основних ювілейних і пам'ятних дат року

С і ч е н ь

60 років від дня народження *Сороки Петра Івановича* (06.01.1956) - письменника, літературознавця, редактора.

160 років від дня народження *Горбачевського Антіна Яковича* (27.01.1856 - 25(26).04.1994) - адвоката, редактора, політичного і громадського діяча.

60 років від дня народження *Назар Марії Іванівни* (31.01.1956) - вчительки, письменниці.

Т р а в е н ь

85 років від дня народження *Олещука Ігоря Андрійовича* (21.05.1931) - інженера, громадсько-політичного діяча.

Ч е р в е н ь

80 років від дня народження *Сливки Романа Михайловича* (15.06.1936) - церковного і громадського діяча.

С е р п е н ь

80 років від дня народження *Залеського Антона Миколайовича* (15.08.1936-09.02.1989) - вченого, мовознавця, кандидата філологічних наук.

В е р е с е н ь

85 років від дня народження *Харчука Бориса Микитовича* (13.09.1931-16.01.1988) - письменника.

Л и с т о п а д

105 років від дня народження *Клячківського Дмитра-Романа Семеновича* (04.11.1911-12.02.1945) - діяча ОУН, генерала-хорунжия, першого головнокомандувача УПА.

130 років від дня народження *Музики Андрія Васильовича* (24.11. (06.12) 1886-18.09.1966) - літературознавця, педагога.

* * * * *

500 років від дня народження *Вишневецького Дмитра Івановича* (бл. 1516-1563) - князя, першого гетьмана Запорізької Січі.

~ * ~ * ~ * ~ * ~

Збаразький літопис від сивої давнини

- 1211 р.** Перша письмова згадка в літописах про Збараж.
- 1431 р.** Перед приходом польського війська Старозбаразький замок спалили вояки з залоги Свидригайла.
- 1631 р.** Помер Юрій Збаразький. На ньому вигас рід князів Збаразьких.
- 1636-1646 рр.** Збараж перейшов у спадок до племінника Юрія Збаразького Януша Вишневецького, а потім до його сина Дмитра Вишневецького, який укріпив замок, відновив вали з січеного каменю, високі коші, фланги папарети, і завіз сюди 50 гармат.
- 1651 р.** Козацьке військо Богдана Хмельницького стало табором між Збаражем і Колодном. Гетьман, чекаючи хана Іслам Гірея III, займався реорганізацією свого війська.
- 1766 р.** Канівський староста Микола Потоцький записав Василянському монастиреві в Збаражі 50 тис. злотих польських і зобов'язав викладати моральну теологію українською мовою для тих, хто не знав латині.
- 1771 р.** Велика пожежа знищила Василянський монастир. Школу перенесено до Загаєць (Шумський район).
- 1776 р.** Знову при Василянському монастирі відкрито богословську школу.
- 1786 р.** Декретом австрійського цісаря Йосифа II скасо-

вано в Збаражі Василіанський монастир, ченців переведено до Тереховлі.

- 1856 р.** У місті було 222 безземельних міщан, 265 бідних ремісників. Найчисленнішим був цех шевців, який утримував свою церкву, касу, школу і навіть вулицю.
- 1886 р.** Приїзд у Збараж Сестер Філіціянок, заснування польської захоронки (дитячого садочку).
- 30 вересня**
- 1901 р.** Учителі Збараського повіту організували в місті філію (Руське Педагогічне Товариство), яке багато зробило для організації українського шкільництва, і яке пізніше змінило назву «Рідна школа».
- 1906 р.** Почала виходити соціал-демократична газета «Червоний прапор», якої вийшло всього 17 номерів.
- 1921 р.** Заснування гімназії з польською мовою навчання.
- 1921 р.** Збараж стає повітовим центром Тернопільського воєводства.
- 1921-1939 рр.** Західна Україна включно із Збаражчиною входять в склад Польської держави. Боротьба проти окупантів.
- 1926 р.** У Збаражі розпочав свою діяльність повітовий Союз Кооперативів. За півроку в повіті працювало вже 26 кооперативів.
- 1931 р.** Організовано товариство «Українських пасічників», «Центро-Союз».
- 1936 р.** Заснування в польській гімназії Марійської дружини, яка стала центром українського життя для гімназійної молоді.

- 1941 р.** Початок німецької окупації міста. Виявлені криваві злочинства НКВС. У його застінках закатовано лікаря і громадського діяча Тараса Білинського, Зіновія Григоринського.
- 1941 р.** Створено повітову Національну Раду, головою староства був Іван Кульчицький.
- 1941 р.** Німці розстріляли під с. Луб'янки 70 євреїв.
4 липня
- 1941 р.** Німецька окупаційна влада включила Галичину, в тому числі і Збараж, до складу Генерального Губернаторства.
серпень
- 1941 р.** Примусовий вивіз української молоді в Німеччину на тяжкі роботи. «Новий порядок» на Збаражчині, грабіж і конфіскація у селян зерна, худоби, закриття млинів...
вересень
- 1941 р.** Почала діяти українська гімназія.
15 вересня
- 1941 р.** Німецька окупаційна влада ліквідовує Збаразьку гімназію.
- 1941р.** Відкриття у Збаражі Торговельної і Промислової школи. На відкриття гімназії німецька влада дозволу не дає.
10 листоп.
- 1946 р.** Львівський собор Української греко-католицької церкви. Ліквідація греко-католицьких парафій на Збаражчині.
8-10 березня
- 1946 р.** Організація НКВС «ястрибків» - винищувальних батальйонів проти УПА.
- 1951 р.** На базі семирічки відкрито середню школу №2.

- 1956 р.** Збаразькій середній школі №2 присвоєно ім'я Івана Франка.
- 1966 - 1969рр.** Будівництво Збаразького цукрового заводу.
- 1971 р. травень** Відкриття меморіальної дошки на сільському БК в с. Розношинці на честь Василя Стефаника, який декілька разів побував в Розношинцях у свого друга Сафата Шмігера. Тут він написав свою новелу «Побожна».
- 1976 р.** Відповідно до Постанови Ради Міністрів УРСР № 552, Збараж віднесено до 39 міст України, які зберегли середньовічне містобудування і мають найбільше пам'яток.
- 1976 р.** На вулицях міста з'явилися перші міські автобуси.
- 1986 р.** У місті налічувалось 105 вулиць, 2 майдани.
- 1991 р.** Відкрито меморіальну дошку на будинку редакції газети «Народне слово» (будинок Білинського), в якому неодноразово бував Іван Франко.
- 1991 р. 24 серпня** Перше свято Незалежності України в замку.

Літопис Вишнівця.

- 1651 р.** Війська Богдана Хмельницького взяли Вишневецьку фортецю в поході на Берестечко.
- 1651 р. 7 серпня** У Вишнівці в татарському полоні перебуває Богдан Хмельницький після битви під Берестечком.

- 1651 р.** Смерть князя Яреми Вишневецького у таборі Павлолуччі. Труну з тілом князя з великими почесностями перевезено до Вишнівця, а потім до Польщі.
- 1731 р.** Закладено парк, альтанку і розаріум.
- 1781 р.** Російський цар Павло І гостював у князів Мнішеків, зустрічався з польським королем Станіславом Понятовським.
- 1846 р.** У Вишневецькому палаці побував Тарас Шевченко.
- 1876 р.** Вишневецький замок придбав президент Києва Й. А. Толль.
- 1921 р.** Бойкот польської влади. До сейму ніхто з поляків не прийшов. Послом до сейму обрано Б. Козубського. Боротьба за українську школу. Відкрито читальні «Просвіта» у кожному селі.
- 1941 р.
березень** З палацу Вишневецьких вивезено до Москви найкращі картини, скульптури, меблі, золоті та срібні речі, стародруки і цінну бібліотеку.
- 1941 р.
30 червня** Гітлерівські війська ввійшли у Вишнівець, у замок розміщувалось німецьке гестапо та жандармерія.
- 1971 р.** Побудовано нове приміщення маслозаводу.
- 1991 р.** Насипано курган-могілу Байді Вишневецькому в честь 350-річчя заснування Запорізької Січі.

~ * ~ * ~ * ~ * ~

Перелік імен, що не увійшли до основного списку

5 січня 1911 р. у м. Збараж народився *Густав Міхал* - польський церковний історик, теолог, бібліограф, автор книг з історії закону сестер Бернадинок, біблійної бібліографії, наукових статей. Помер 14 січня 1976 р. в м. Краков (Польща).

14 лютого 1951 р. у с. Малі Вікнини Збаразького району народився *Ліберний Олександр Євдоксійович* – журналіст, член НСЖУ. Від 1994 р. кореспондент обласної газети «Свобода».

1 березня 1901 р. у с. Шили Збаразького району народився *Добротвір Дмитро* – лікар, громадський діяч, член УЛТ у Львові. Воював в УГК, працював лікарем у Тернополі. Помер 15 травня 1975 р. в м. Мельбурн (Австралія).

15 (27) квітня 1891 р. у с. Шили Збаразького району народився *Клим Андрій Іванович* – військовик, підполковник армії УНР. Під час Першої світової війни командант (комісар) в австрійській армії. У період Директорії УНР в окремому корпусі Січових Стрільців, командант ставки при Генеральному штабі Армії УНР. 13 грудня 1919 р. Андрій Клим загинув від ін'єкції, що йому зробив польський охоронець.

15 квітня 1896 р. в с. Тарасівка Збаразького району народилась *Останчук Анда Яківна* – оперна і камерна співачка. Навчалась в жіночій гімназії у м. Львів. 1915-20 рр. студіювала вокал у консерваторії в м. Відень (Австрія), 1922-27 рр., 1932-38 рр. провідна солістка опери та оперетних вистав Українського театру «Просвіта» в м. Ужгород. 1927-29 рр. солістка Львівської, а згодом Братиславської опери. У 1913-38рр. учасниця Шевченківських вечорів та концертів у містах України й за кордоном, у т.ч. ювілейних вечорів пам'яті українських письменників. Оперні партії: Наталка («Наталка-Полтавка» М.Лисенка), Катерина (однойм. опера М.Аркаса), Маргарита («Фауст» Ш. Гуно), Амнеріс («Аїда» Дж. Верді) та ін. Померла 1949 р. в м. Братислава (Словаччина).

3 травня 1896 р. у с. Добромірка Збаразького району народився *Небеш Степан* – військовий, діяч культури. Закінчив гімназію

в м.Тернопіль. 1914 р. доброволець Легіону УСС. У Києві працював у редакції «Літературно-наукового вісника», «Молодому театрі» Леся Курбаса. Навчався від 1917 р. на правничому факультеті Київського університету, правничі студії завершив у Львівському університеті (1924-27 рр.). Працював у судах міст Тернопіль (1927-30 рр.) і Надвірна (1930-39 рр.). Автор розвідок з українського минулого та спогадів: «Нарис про село Добромірка», «Спогад про Куропатки й Конюхи», «Січові Стрільці на Україні в 1917-1918 рр.» та ін. Помер 23 березня 1982 р. у м. Клівленд, шт. Огайо (США).

13 червня 1896 р. в с. Колодне Збаразького району народився **Качуровський Михайло** – художник, вчений у галузі медицини. Працював доцентом кафедри нормал. анатомії, в 1939 р. закінчив Харківський інститут мистецтв. Під час Другої світової емігрував до Німеччини. Від 1950р. – завідувач лабораторії анатомії ока в м. Філадельфія. (1956-73 рр.) Співавтор першого радянського анатомічного атласу. Автор публікацій на медичні теми, у т. ч. 22 наукових статей в англomовному «Американському журналі з офтальмології». Як художник працював у техніці акварелі. Серед картин: «Гаряче літо», «Зимове сонце», «Дід Мороз у лісі» та ін. Учасник 3-ох колективних і 15 персональних виставок у містах Харків, Гамбург (Німеччина), Відень (Австрія), Філадельфія, Нью-Йорк, Вашингтон та ін. Помер Качуровський М. 15 лютого 1976 р. в м. Філадельфія (США).

16 червня 1926 р. у с. Нижчі Луб'янки Збаразького району народилась **Паламарчук Ярослава Володимирівна** – громадська діячка, меценат. Член ОУН; діяльна в українських товариствах в родинному селі. Закінчила торгову школу в м. Львів. Від 1944 р. в Німеччині, від 1947 р. в Канаді (м. Вінніпег). Розбудовувала українські організації Визвольного фронту, 8 років очолювала відділ Ліги українок Канади у Вінніпезі, 2 роки – голова відділу Комітету українок Канади. Допомогала коштами на реставрацію замку, закупівлю медичної апаратури для центральної районної лікарні Збаража; будівництва лікувального центру в Моршині Львівської обл.; створення к/ф «Нескорений» (про Р. Шухевича).

19 липня 1936 р. у с. Киданці Збаразького району народився **Яциковський Богдан Миколайович** – художник. Член НСХУ (1988 р.). Закінчив Львівський інститут прикладного та декоративного мистецтва (1972 р.). Працює в галузі декоративно-

прикладного мистецтва (кераміка). Серед творів: пласти «Гуцул», «Гуцулка», «Дума» (1960-70 рр.), композиції «Щира осінь», «Писанки», «Садок вишневий» (1984 р.); диптих «Христос родився» (1994 р.).

19 вересня 1921 р. у с. Красносільці Збаразького району народився **Шуст Іван Васильович** – вчений у галузі цитології і гістології, громадський діяч. Доктор біологічних наук (1967 р.), професор (1971 р.). Академік Міжнародної академії інтеграл. антропології (1997), почесний академік Укр. АН національного прогресу (1997 р.). Закінчив учительську семінарію в м. Яворів (1943 р.) та Львівський зооветеринарний інститут (1951 р.). У м. Тернопіль: доцент кафедри гістології (1958-71 рр.), заступник декана лікувального факультету (1960-63 рр.), проректор з наукової роботи медичного інституту (1969-71 рр.), завідувач кафедри анатомії та фізіології людини і тварин (1971-91 рр.), професор кафедри загальної біології (1991-99 рр.) педінституту. Автор і співавтор понад 200 наукових праць, у т. ч. 3-х монографій, 6-ти навчальних посібників, статей в українських і зарубіжних виданнях.

30 вересня 1951 р. у смт. Вишнівець Збаразького району народився **Сухенко Юрій Григорович** – вчений у галузі авіації, педагог, громадський діяч. Доктор технічних наук (1999 р.), професор (2003 р.). Закінчив літакобудівний факультет Харківського авіаційного інституту (1974 р.). 1974-75 рр. інженер-конструктор в Українському філіалі НДІ авіаційних технологій при ДКБ ім. О. Антонова (м. Київ). Від 1975 р. в Київському національному університеті харчових технологій, від 2003 р. директор Київського громадського харчування, професор кафедри матеріалознавства і технології машинобудування НУХТ. Автор близько 150 наукових праць, 3-х монографій; має 20 винаходів.

4 листопада 1936 р. у с. Чернихівці Збаразького району народився **Мечник Микола Павлович** – хормейстер, педагог, Заслужений працівник культури УРСР (1987 р.). Закінчив музично-педагогічний факультет Дрогобицького педагогічного інституту. Від 1962 р. викладач хорової і музично-теоретичної дисциплін у Тереховлянському культурно-освітньому училищі (нині Вище училище культури). У 1967 р. організував і донині очолює чоловічий вокальний ансамбль «Октава», який удос-

тоєний звання «народний» і є дипломантом конкурсу ім. С. Крушельницької та лауреатом Всеукраїнського фестивалю козацької пісні «Байда» (м. Тернопіль).

5 листопада 1941 р. в с. Старий Вишнівець Збарзького району народився *Дроботюк Борис Іванович* – графік, член НСХУ. Проживає у Львові. Його акварелі «Іван Франко - сіяч», «Гайдамаки», «Обжинки» зберігаються в Збарзькому музеї.

* * * * *

У 1906 р. в с. Нижчі Луб'янки Збарзького району народився *Галещук Лука Кирилович* – педагог, поет. Входив до молодіжної організації «Каменярі». В 1940-41 рр. проживав у Львові, працював у редакціях газет. Після 1945 р. вчителював у школах Збаражчини (нім. мова). Писав вірші, публікувався на сторінках преси. Видав поеми: «Морозенко», «Богдан Хмельницький під Збаражем». Вірші його – інтимна, пейзажна, громадсько-політична лірика. Більшість творів поета залишилося в рукописах. Помер Галещук Л. К. 1965 р. в с. Нижчі Луб'янки.

У 1851 р. в м. Збараж народився *Заячківський Олександр* – священник, громадський діяч. Довголітній голова «Просвіти»; голова банку «Надія» у Збаражі. В листопаді 1918 р. був обраний головою УНРади ЗУНР. Помер 1926 року в м. Збараж.

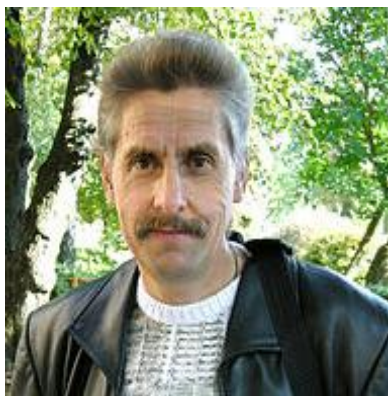
~ * ~ * ~ * ~ * ~

Землі Збараської славетні люди

6 січня

60 років від дня народження
Сороки Петра Івановича
(06.01.1956) – письменника, літературознавця, редактора, видавця.

Лауреат літературно-мистецьких премій: міжнародної «Слово України», організованої СПУ і А. Новицьким з Австралії (1994); премія «Тріумф» ім. М. Гоголя (2002); Всеукраїнської премії ім. В.Сосюри (2005); Всеукраїнської літературно-мистецької премії ім. Братів Богдана і Левка Лепких (2005), ім. Д. Нитченка (2008); Міжнародна літературна премія ім. Г.Сковороди «Сад божественних пісень» (2009); літературна премія ім. Р.Федоріва (2010); літературно-мистецька премія ім. П. Куліша (2011); Чернігівська обласна премія ім. М. Коцюбинського (2012).

Сорока Петро Іванович народився 6 січня 1956 р. в с.Грицівці Збараського району. Після закінчення місцевої восьмирічки навчався у Кременецькому медичному училищі, працював за фахом. У 1982 р. поступив на філологічний факультет Тернопільського педагогічного інституту ім. Я. Галана, який закінчив 1986 року.

Працював журналістом у Збараській районній газеті «Колгоспне життя». В період боротьби за незалежність був одним з ініціаторів створення першої демократичної газети «Гомін», кілька років редагував регіональну газету «Дзвони Лемківщини». З 1994 р. кандидат філологічних наук, з 2001 р.

доцент кафедри теорії літератури і порівняльного літературознавства ТДПУ ім. В.Гнатюка. Голова правління обласного літературно-просвітницького товариства «Галицько-Волинського братства», засновник і редактор просвітницько-видавничого товариства «Пегас», приватного видавничого підприємства «Сорока» (від 2005 р.), співзасновник і редактор журналу «Сова» (1999р.), редактор літературно-мистецького альманаху «Курінь» (від 1992 р.)

Петро Іванович член НСПУ (1994 р.), міжнародного ПЕН-клубу (2002 р.), кандидат філологічних наук (2004 р.).

Автор багатьох художніх книг, чисельних монографій, статей в українських та закордонних виданнях.

* * * * *

Сорока, П. Голос із Притвору [Текст]: денники / П. Сорока. – Т.: Джура, 2004.

Сорока, П. Горобці про літо мріють [Текст] / П. Сорока. – К.: Веселка, 1989.

Сорока, П. Денники 2004-2005 [Текст] / П. Сорока. – Т.: «Сорока», 2006.

Сорока, П. День чудес [Текст]: вірші для дітей / П. Сорока. – Дубно.: Наш край, 1995.

Сорока, П. Дерево над водним потоком [Текст] / П. Сорока. – Т.: Астон, 2012. – 180с.

Сорока, П. Душа при свічці [Текст]: історичний роман / П. Сорока. – Т.: Джура, 2002.

Сорока, П. Знак серця [Текст]: денники 2008 року / П. Сорока. – Т.: Астон, 2009. – 248с.

Сорока, П. Калиновий цвіт [Текст]: вокальні та хорові твори, ліричні пісні для дітей / П. Сорока. – Т.: Лілея, 2003. – 120с.

Сорока, П. Крона роду [Текст]: поезії / П. Сорока. – К.: Український письменник, 1991.

Сорока, П. Ладан осені [Текст]: вірші / П. Сорока. – Т.: Астон, 2011. – 104с.

Сорока, П. На захід від спадаючого сонця [Текст]: денникова проза / П.Сорока. – Т.: Тайп, 2011. – 216с.

Сорока, П. На ясні зорі Запорозжя [Текст] / П. Сорока. – Т.: Джура, 2000.

Сорока, П. На ясні зорі Запорозжя [Текст]: історична повість для дітей / П. Сорока. – Т.: Джура, 2001.

Сорока, П. Найкраще помирати в понеділок [Текст]: денники / П.Сорока. – Т.: Джура, 2002.

Сорока, П. Натицесерце [Текст]: денники 2009 року / П.Сорока. – Т.: Астон, 2009. – 164с.

Сорока, П. Пам'яті навперейми [Текст]: денники / П. Сорока. – Т.: Джура, 2001. – 32с.

Сорока, П. Перед незримим вітарем [Текст]: денники 2007 року / П.Сорока. – Т.: «Сорока», 2008. – 296с.

Сорока, П. Пригоди кота Патріка [Текст]: вірші для малят / П.Сорока. – Т.: Богдан, 2005. – 34с.

Сорока, П. Рік подвійних райдуг [Текст]: денники 2002 року / П.Сорока. – Т.: Джура, 2003. – 132с.

Сорока, П. Сповідь сатирика [Текст]: гумор і сатира / П. Сорока. – Т., 1990. – 78с.

Сорока, П. Чернігівська Січ [Текст] / П. Сорока. – Т.: Тайп 1998.

Сорока, П. Я так люблю [Текст]: інтимна лірика / П. Сорока. – Збараж: Медобори, 1991. – 32с.

Монографії, наукові твори.

Сорока, П. «Моя доба» Яра Славутича [Текст] / П. Сорока. – Т., 1997. – 108с.

Сорока, П. Богдан Сушинський [Текст] : літературний портрет / П. Сорока. – Т.: Тайп, 1998. – 160с.

Сорока, П. Вивільнення світла. Мистецький силует Марти Мельничук [Текст] / П. Сорока. – Т.: Стар Софт, 2001. – 120с.

Сорока, П. Володимир Жила: Життя і творчість [Текст] / П. Сорока. – Т.: Лілея, 1999. – 300с.

Сорока, П. Ганна Черінь [Текст]: літературний портрет / П. Сорока. – Т.: Лілея, 1996. – 183с.

Сорока, П. Два життя Петра Тимочка [Текст] / П. Сорока. – Т.: Тайп, 1999. – 81с.

Сорока, П. Дмитро Нитченко – Чуб [Текст]: літературний портрет / П. Сорока. – Т.: Діалог, 1995. – 70с.

Сорока, П. Докія Гуменна [Текст]: літературний портрет / П. Сорока. – Т.: Арії, 2003. – 500с.

Сорока, П. Дух і форма, або Іван Мердак. Мистецький силует [Текст]: монографічне дослідження / П. Сорока. – Т.: Богдан, 2005. – 150с.

Сорока, П. Емма Андрієвська [Текст]: літературний портрет / П. Сорока. – Т.: Стар Софт, 1998. – 240с.

Сорока, П. Зоя Когут [Текст]: літературний портрет / П. Сорока. – Т.: ТДПУ ім. Гнатюка, 1997. – 108с.

Сорока, П. Іван Бондарчук [Текст]: нарис життя і творчості / П. Сорока. – Т.: ТДПУ ім. Гнатюка, 1998. – 152с.

Сорока, П. Іван Филипчак [Текст]: літературний портрет / П. Сорока. – Т.: Горлиця, 2001. – 500с.

Сорока, П. Літературно – творчий шлях Олекси Гай-Головка [Текст] / П. Сорока. – Т., 1997. – 108с.

Сорока, П. Павло Пундій: Життя і творчість [Текст] / П. Сорока. – Т.: Джура, 1999. – 292с.

Сорока, П. Петро Одарченко [Текст]: літературний портрет / П. Сорока. – Т.: ТДПУ ім. Гнатюка, 1998. – 134с.

Сорока, П. Поетичний світ Яра Славутича [Текст] / П. Сорока. – Т.: Джура, 2001. – 300с.

Сорока, П. Психологічна проза Ігоря Качуровського [Текст] / П.Сорока. – Т.: Тайп, 1998. – 134с.

Сорока, П. Роман Бабовал, або однокрилий янгол [Текст] / П. Сорока. – Т.: ТДПУ ім. Гнатюка, 1998. – 160с.

Сорока, П. Роман Кухар (Р. Володимир) [Текст]: літературний портрет / П. Сорока. – Т.: Тайп, 1999. – 206с.

Сорока, П. Світ поезії Петра Перебийноса [Текст] / П. Сорока. – Т.: Джура, 2005. – 112с.

Сорока, П. Святомир Фостун [Текст]: нарис життя і творчості / П.Сорока. – Т.: Горлиця, 2005. – 154с.

Сорока, П. Секрет вічності або Ліра і терни [Текст]: десять етюдів про Бориса Демківа / П. Сорока. – Т.: Джура, 2002. – 100с.

Сорока, П. Слідами жар-птиці [Текст]: повість-фреска навіяна творчістю Ганни Черинь / П. Сорока. – Т.: Рада, 2005. – 64с.

Сорока, П. Сміх проти терору [Текст] / П. Сорока. – Т.: ТДПУ, 1993. – 164с.

Сорока, П. Степан Ткачук [Текст]: літературний портрет / П. Сорока. – Т.: «Сорока», 2005 – 300с.

Сорока, П. Художній світ Ліди Палій [Текст] / П. Сорока. – Хмельниц.: Авель, 1997. – 70с.

Сорока, П. Юліан Мовчан [Текст]: нарис життя і творчості / П. Сорока. – Т.: Тайп, 1998. – 190с.

Література про життя та творчість П.Сороки

«На захід від спадаючого сонця» [Текст]: [про нову денникову прозу П.Сороки] // Народне слово. – 2010. – 10 груд.

Бондар, Л. Крізь призму пародії [Текст]: [рец. на кн. П.Сороки «Сповідь сатирика»] / Л. Бондар // Вільне життя. – 1991. – 9 трав.

Дерей, В. Вийшли з друку «Нотатки про монографію Петра Сороки» [Текст] / В. Дерей // Вільне життя. – 1995. – 16 черв.

Дігай, Т. «Застиглий вогонь» Петра Сороки [Текст]: [побачила світ нова книга письменника] / Т. Дігай // Свобода. – 2007. – 28 квіт.

Дігай, Т. Роман душі з продовженням [Текст]: [про денники П.Сороки «Перед незримим вівтарем»] / Т. Дігай // Народне слово. – 2008. – 1 лют.

Зимомрія, М. Душа повна слів [Текст]: [Петру Сороці – 50] / М. Зимомрія // Свобода. – 2006. – 7 січ.

Квасюк, О. Цвіркуні прикочують осінь [Текст]: [вийшла наукова монографія нашого земляка П. Сороки «Художній світ Ліди Палій»] / О. Квасюк // Народне слово. – 1997. – 19 верес.

Кравчук, В. Правда життя і правда поезії [Текст]: [про нову монографічну книгу П.Сороки «Світ поезії Петра Перебийноса»] / В.Кравчук // Народне слово. – 1997. – 5 верес.

Ліберний, О. Пишайтеся, що живете в Україні [Текст]: [Петро Перебийніс вручив літературну премію ім. Володимира Сосюри Петру Сороці] / О.Ліберний // Свобода. – 2005. – 5 листоп.

Стрільчук, М. Презентація нової книги Петра Сороки [Текст] / М.Стрільчук // Тернопіль вечірній. – 1996. – 11 верес.

Ткачук, М. «Я пив натхнення золоте вино» [Текст]: [роздуми над новою збіркою Петра Сороки] / М. Ткачук // Русалка Дністрова. – 1996. – №6 – С.3.

* * * * *

55 років від дня народження Сороки Петра Івановича [Текст] // Календар знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на 2011 рік / Збараж. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Н. Сенчишин; ред. Т. Кульпа. – Збараж, 2010. – С. 14-15.

Дем'янова, І. Сорока Петро Іванович [Текст] / І.Дем'янова // Тернопільський енциклопедичний словник. – Т., 2008. – Т. 3: П-Я. – С.315.

Петро Сорока: Сходження до вершин [Текст]: персональний реком.-бібліограф. посібник / Збараж. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Н.Сенчишин, ред. Т.Кульпа. – Збараж, 2006. – 19 с.

Сорока Петро Іванович [Текст] // Лауреати літературних премій наші земляки: бібліограф. покажчик / Збараж. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; упор. Н. Сенчишин, ред. Т. Кульпа. – Збараж, 2006. – С. 16-21.

Сорока Петро Іванович [Текст] // Література землі Збаразької: бібліограф. покажчик / Збараж. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; упор. М. Дем'янюк. – Збараж, 1995. – С. 21.

Сорока Петро Іванович [Текст] // Література землі Збаразької: бібліограф. посібник, вип. 2-ий / Збараз. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Н.Сенчишин, ред. Т. Кульпа. – Збараж, 2005. – С. 40-41.

* * * * *

Дігай, Т. Новітній пантеїзм петриківського самотника Петра Сороки [Електронний ресурс] / Т.Дігай // Вільне життя. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2009-2015. – Режим доступу: http://vilne.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=666:petrosoroka&catid=7:2009-02-26-10-20-52&Itemid=4, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 08. 04. 2015.

Петро Сорока [Електронний ресурс]: [біографія, бібліографія] // Тернопільська обласна бібліотека для дітей. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2004-2015. – Режим доступу: <http://odb.te.ua/447>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 08. 04. 2015.

Петро Сорока. Денники [Електронний ресурс] // Українське життя в Севастополі. – Електрон. текстові дані. – [Україна], 2014. – Режим доступу: <http://ukrlife.org/main/minerva/soroka.htm>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 08. 04. 2015.

Петро Сорока: На окремих ентузіастах національної культури не втримати [Електронний ресурс] // ZAXID.NET. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2005-2015. – Режим доступу: http://zaxid.net/news/s/howNews.do?petro_soroka_na_okremih_entuziastah_natsionalnovi_kulturi_ne_vtrimati&objectId=1107714, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 08. 04. 2015.

Петро Сорока: На окремих ентузіастах національної культури не втримати [Електронний ресурс] // Книжкова толока. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2012. – Режим доступу: http://tolokabook.lviv.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=97:2012-02-15-13-38-18&catid=31:avtory&Itemid=46, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 08. 04. 2015.

Про денники Петра Сороки [Електронний ресурс] // Буквоїд. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2008. – Режим доступу: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2012/06/25/142700.html>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 08. 04. 2015.

Сорока Петро (1956) [Електронний ресурс]: [біографія] // Ukrlit. – Електрон. текстові дані. – [Україна], 2015. – Режим доступу: <http://www.ukrlit.vn.ua/biography/soroka.html>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 08. 04. 2015.

Сорока Петро Іванович [Електронний ресурс]: [біографія] // Вікіпедія: вільна енциклопедія. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2015. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Сорока_Петро_Іванович, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 08. 04. 2015.

Тернопіль. Петро Сорока. Письменник пише про футбол [Електронний ресурс] // Золота пектораль. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2015. – Режим доступу: <http://zolatapektoral.te.ua/tag/ternopil-petro-soroka>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 08. 04. 2015.

27 січня

160 років від дня народження
Горбачевського Антіна Яковича
(27.01.1856-25(26).04.1994) – адвоката, редактора, політичного і громадського діяча.

Горбачевський Антін Якович народився 27 січня в с. Зарубинці Збараського району. Закінчив народну школу в Збаражі, класичну гімназію у Тернополі (1874), правничий факультет Львівського університету (1879). У 1883-84 рр. Редагував львівську газету «Діло». Після адвокатської практики у Львові та Перемишлі відкрив адвокатську канцелярію у Чорткові (1893). Організатор і голова надзірної ради кредитного товариства «Надія», голова товариства «Українська бесіда», повітового комітету Національно-демократичної партії, засновник української приватної гімназії Українського педагогічного товариства у Чорткові. Від 1913 р. Член Найвищого державного трибуналу у Відні (Австрія; єдиний українець у ньому). У 1916 р. Повернувся до Галичини, працював адвокатом у Дрогобичі. 1918-19рр. Член УНРади ЗУНР, брав участь у розробці законодавства республіки. В липні 1919 р. Переїхав з урядом ЗУНР до м. Кам'янець (нині Кам'янець-Подільський). Заступник керівника надзвичайної дипломатичної місії УНР до Польщі (вересень 1919) Від 1921 р. в Чорткові. Голова філії Товариства допомоги українським інвалідам, член надзіркової ради «Повітового союзу

кооператив» і кооперативи «Українська книгарня» та ін. 1928 р – співзасновник УНДО (Українське національно-демократичне об'єднання). У 1927 р. як заслужений діяч увійшов за списком УНДО до сенату Польщі, відбув у ньому три каденції, сенатор, голова Українського парламентарного клубу. В 1939 р. Виїхав із Чорткова до Львова, 1940 р. – до Кракова. 1941-44 рр. проживав в Чорткові.

Помер Горбачевський Антін Якович 25 (за іншими даними 26) квітня 1944 р. У м. Сянок (Польща).

* * * * *

Ханас, В. Горбачевський, брат Горбачевського [Текст] / В. Ханас // Тернопіль вечірній. – 1996. – 31 січ.

* * * * *

Антін Горбачевський 1856-1944. Адвокат, сенатор, громадський діяч [Текст] // Визначні постаті Тернопілля. – К., 2003. – С. 58.

* * * * *

Антін Горбачевський [Електронний ресурс]: [біографія] // Українці в світі. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2008. – Режим доступу: <http://www.ukrainians-world.org.ua/peoples/8a7662d659b73da0/>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 09. 04. 2015.

Горбачевський Антін адвокат, сенатор, громадський діяч [Електронний ресурс]: попереджувальна довідка // Збаразька централізована бібліотечна система. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2011. – Режим доступу: http://zbarazh-library.com.ua/writen/people/Gorbachevskiu_Antin.pdf, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 09. 04. 2015.

Горбачевський Антін [Електронний ресурс]: [біографія] // Вікіпедія: вільна енциклопедія. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2015. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Горбачевський_Антін, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 09. 04. 2015.

31 січня

60 років від дня народження
Назар Марії Іванівни
(31. 01. 1956) – викладачки,
письменниці.

Назар Марія Іванівна – поетеса, активний громадський діяч, публіцист, популяризаторка літератури на Тернопіллі, член Національної спілки журналістів України з 2009 року, завідувачка краєзнавчого музею села Доброводи Збаразького району, голова первинного осередку «Просвіта», керівник районного методоб'єднання вчителів української мови та літератури.

Народилась у хліборобській родині, чим пишається все життя. Після закінчення у 1972 році Доброводівської середньої школи, пішла працювати бібліотекарем у цю ж школу. Ще з років навчання у школі почала мріяти про професію педагога. Нелегким був шлях до здійснення бажаного. Тільки у 1975 році вона вступила на філологічний факультет Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту, який закінчила у 1979 році. З цього ж року почала працювати в стінах рідної школи вчителем української мови та літератури.

В 1998 році Марія Іванівна переходить викладати в Доброводівський районний комунальний технічний ліцей ім. О.Смакули. Її педагогічна діяльність належно оцінена державою, про що засвідчує висока нагорода – медаль ім. В.Сухомлинського, якої вона єдина удостоєна в нашому районі, «Відмінник освіти України», «Відмінник народної освіти УРСР», неодноразово отримувала Почесні грамоти Міністерства освіти України.

Свої вірші письменниця почала друкувати в періодиці з 1970-х років, зокрема друкувалась в журналі «Тернопіль», газетах «Вільне життя», «Західна Україна» районній газеті, літературно-

мистецьких альманахах «Курінь», «Рушник», «Подільська толока», «Літературна Збаражчина», «Освітянська скриня».

Марія Іванівна Назар авторка чотирьох збірок поезій: «Автографи одкровення» (2002), «Франкові зерна» (2006), «Підкова світла» (2007) та «Думки без абзаців» (2008), видала дві книги з краєзнавства «Добриводи» (1997) та «Село Добриводи у пам'ятниках» (2008), автор книг: «Слово про Бориса Харчука» (1991), «Слово про Осипа Роздольського» (2004).

* * * * *

Назар, М. Автографи одкровення [Текст] / М.Назар. – Збараж: Обрій, 2002. – 35с.

Назар, М. Добриводи [Текст]: історичний нарис / М. Назар. – Збараж: Медобори, 1997. – 20 с.

Назар, М. Думки без абзаців [Текст]: поезія / М.Назар. – Тернопіль: Воля, 2008. – 48 с.

Назар, М. Підкова світла [Текст]: поезії / М.Назар. – Тернопіль, 2006. – 88 с.

Назар, М. Село Добриводи у пам'ятниках [Текст]: історико-краєзнавчий нарис / М.Назар. – Тернопіль: Воля, 2008. – 32 с.

Назар, М. Слово про Бориса Харчука [Текст] / М. Назар. – Збараж: Медобори, 1991. – 24 с.

Назар, М. Слово про Осипа Роздольського [Текст] / М. Назар. – Збараж: Обрій, 2004. – 46 с.

Назар, М. У плесі тиші [Текст]: поезії / М.Назар. – Тернопіль: Воля, 2011. – 104 с.

Назар, М. Франкові зерна [Текст]: поезії / М.Назар. – Тернопіль: Воля, 2006. – 48 с.

* * * * *

Назар, М. «Ми у вічній любові» [Текст]: вірші: Революції Гідності присвячується / М.Назар // Подільська толока: альманах. Вип.10 / упор. З. Кіпибіда. – Тернопіль, 2014. – С. 90-91.

Назар, М. «О, Боже, сохрани мою любов...» [Текст]: вірші / М.Назар // Рушник: літ.-мист. зб. / ред.-упор. В.Кравчук, В.Хрін. – Збараж, 2001. – С.68-70.

Назар, М. «Октави серця», «До Шевченка...» [Текст]: вірші / М. Назар // Подільська толока: альманах літ. об'єднання. – Тернопіль, 2006. – С. 10-11.

Назар, М. «Я долі вдячна за сльозу», «Я там, де молиться зоря» [Текст]: вірші / М. Назар // Подільська толока: альманах обл. літ. об'єднання, вип. 4. – Тернопіль, 2008. – С. 52-53.

Назар, М. Є жінки – немов квітки весняні... [Текст]: вірші до 150-річчя Ів. Франка / М.Назар // Рушник: літ.-мист. зб.: вип.2 / упор. В.Кравчук. – Збараж, 2006. – С. 101-104.

Назар, М. Йшла мати [Текст]: вірш / М.Назар // Курінь: літ.-мист. альманах. Вип.2 / ред. П.Сорока. – Збараж, 1992. – С.20.

Назар, М. Монолог [Текст]: вірші: Революції Гідності присвячується / М.Назар // Подільська толока: альманах. Вип.10 / упор. З. Кіпібіда. – Тернопіль, 2014. – С. 20.

Назар, М. Не все потворне є потворним... [Текст]: поезія / М.Назар // Подільська толока: альманах / упор. З. Кіпібіда. – Тернопіль, 2008. – С. 52-53.

Назар, М. Слову. Моя нагорода. Одкровення [Текст]: вірші / М.Назар // Подільська толока: альманах / ред. В. Барна; упор. З. Кіпібіда. – Тернопіль, 2004. – С. 50-51.

* * * * *

Назар, М. Данина пам'яті газети перебудованих часів [Текст]: вірш / М.Назар // Народне слово. – 2010. – 20 серп.

Назар, М. До 150-річчя Івана Франка [Текст] / М.Назар // Народне слово. – 2006. – 7 лип.

Назар, М. Леся Українка і наш край [Текст]: до 130-их роковин від дня нар. / М.Назар // Народне слово. – 2001. – 23 лют.

Назар, М. Моє село на карті Другої світової [Текст]: [про село Добриводи] / М.Назар // Народне слово. – 2010. – 7 трав.

Назар, М. Непочата вода [Текст]: вірші / М.Назар // Тернопіль. – 1993. – додаток № 4. – С.72.

Назар, М. Олесь Гончар і Збаражчина [Текст] / М.Назар // Народне слово. – 2008. – 4 квіт.

Назар, М. Святая святих землі цієї [Текст]: вірш / М.Назар // Народне слово. – 1992. – 27 жовт.

Назар, М. Сторінками нової книжки «Думки без абзаців» [Текст]: вірші / М.Назар // Народне слово. – 2008. – 11 лип.

Назар, М. Сумує калина. Коні [Текст]: вірші / М.Назар // Народне слово. – 1995. – 3 листоп.

Література про життя та творчість М. Назар

Малевич, А. Марія Назар [Текст] / А.Малевич // Літопис землі Збаразької: краєзн.-істор. вид. із серії «Збаражчина». – Збараж, 1996. – С.63.

Марія Назар [Текст]: [біографія] // Подільська толока: альманах. Вип.10 / упор. З. Кіпібіда. – Тернопіль, 2014. – С. 90: фотогр.

Назар Марія [Текст]: [біографія] // Подільська толока / упор. З.Кіпібіда; ред. В.Барна. – Тернопіль, 2004. – С. 50-51: фотогр.

* * * * *

Василів, Г. Вчителька дітей і вчителів [Текст] / Г. Василів // Русалка Дністрова . – 1993. – серп.

Кравчук, Д. По досвід – до Марії Назар [Текст] / Д.Кравчук // Народне слово. – 2004. – 12 берез.

Муравка, І. Акорди творчості [Текст]: педагогічна нива: [«Акорди творчості» – так назвала свій творчий звіт учитель-методист Доброводівського технічного ліцею М.І.Назар] / І.Муравка // Народне слово. – 2011. – 28 січ.

Назар, М. Марія Назар: «Належуть до тих, хто любить іти проти течії» [Текст]: бесіда з переможцем конкурсу «Вчитель року-2003» Марією Назар / провела Ірина Сиско // Народне слово. – 2003. – 7 берез.

Сиско, І. У дарунок до ювілею Каменяра [Текст]: [літературна скарбниця поповнилась новою книгою М. Назар «Франкові зерна»] / І. Сиско // Народне слово. – 2006. – 13 жовт.

Стахів, Т. У бібліотеці відбулась зустріч з Марією Назар [Текст] / Т.Стахів // Народне слово. – 2013. – 15 листоп. – С.5: фотогр.

Хрін, В. «В дитинство грітись повертаюсь...» [Текст] / В. Хрін // Народне слово. – 2011. – 28 січ.

3 творчих доріг життя [Текст]: до 55 річчя від дня народження М.Назар: реком. бібліограф. покажчик/ Збараз. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. В.Радовська. – Збараж, 2011. – С. 15 с.

Назар Марія Іванівна [Текст] // Календар знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на 2011 рік / Збараз. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Н.Сенчишин; ред. Т. Кульпа. – Збараж, 2010. – 16-18.

Назар Марія Іванівна [Текст] // Література землі Збараської: бібліогр. посіб., вип. 2. / Збараз. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від. – Збараж, 2005. – С.16, 36.

Петраш, Б. Назар Марія Іванівна [Текст]: [біографія] / Б.Петраш // Тернопільський Енциклопедичний Словник. – Т. IV (додатковий): А-Я. – Тернопіль, 2009. – С. 409.

«Сокровенно так ступаю по землі...» [Електронний ресурс] // Бібліотечний блог для молоді Тернопілля. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2011. – Режим доступу: http://www.irp.te.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2031:2013-01-17-14-29-31&catid=5:2009-09-20-12-13-07, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 09. 04. 2015.

3 творчих доріг життя [Електронний ресурс]: до 55 річчя від дня народження М.Назар: реком. бібліограф. покажчик // Збараська централізована бібліотечна система. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2008. – Режим доступу: http://zbarazh-library.com.ua/writen/books/M_Nazar.pdf, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 09. 04. 2015.

Муравка, І. Учитель-методист Доброводівського ліцею Марія Назар дивувала акордами творчості [Електронний ресурс] / І.Муравка // Народне слово. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2013. – Режим доступу: <http://narodne-slovo.te.ua/2012/03/12/uchytel-metodyst-dobrovodivskoho-litseyu-mariya-nazar-dyvuvala-akordamy-tvorchosti/>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 09. 04. 2015.

Назар Марія Іванівна [Електронний ресурс] // Доброводівський районний комунальний технічний ліцей імені Олександра Смакули. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2015. – Режим доступу: <http://drktl.klasna.com/uk/user/nazarmariy/>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 09. 04. 2015.

Назар Марія Іванівна [Електронний ресурс] // Регіональний інформаційний портал Тернопільщина. – Електрон. текстові та граф. дані. –

[Україна], 2009. – Режим доступу: http://www.irp.te.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2031:2013-01-17-14-29-31&catid=5:2009-09-20-12-13-07, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 09. 04. 2015.

21 травня

85 років від дня народження
Олещука Ігоря Андрійовича
(21. 05 1931) – інженера, громадсько-політичного діяча.

Олещук Ігор Андрійович (псевдо «Грушка») народився 21 травня 1931 року в с. Чорний Ліс, нині Збаразького району. Інженер, громадсько-політичний діяч. Закінчив Львівський політехнічний інститут (1965 р., нині Національний університет «Львівська політехніка»). Член Юнацтва ОУН (1946).

У далекому 1948-му військовий трибунал Прикарпатського воєнного округу засудив його на 25 років таборів суворого режиму. Покарання тернополянин відбував на шахтах Воркути (нині РФ), звільнений у 1955 році. Працював на цукровому заводі «Поділля» (1956-1962 рр.), у «Тернопільобленерго» (1962-1995 рр.).

Від 1996 року старший науковий працівник історико-меморіального музею політичних в'язнів (Тернопіль), член НРУ (1989), від 1994 р. Член Ради Конгресу української інтелігенції, член ради Тернопільського обласного товариства «Меморіал» (2000-2002 рр.), його голова; від 2003 р. голова комісії Тернопільської обласної ради з питань поновлення прав реабілітованих. Автор книги спогадів «Шлях до світанку» (2001), численних публікацій у газетах «Вільне життя», «Свобода».

Відповідно до Указу Президента України Петра Порошенка № 684/2014 «Про призначення довічних державних іменних

стипендій громадянам України, які зазнали переслідувань за правозахисну діяльність» Ігор Олещук отримав довічну державну іменну стипендію.

* * * * *

80 років від дня народження Олещука Ігоря Андрійовича [Текст] // Календар знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на 2011 рік / укл. Н.Сенчишин; ред. Т.Кульпа. – Збараж, 2010. – С.18.

Головин, Б. Олещук Ігор Андрійович [Текст] / Б.Головин // Тернопільський енциклопедичний словник. – Тернопіль, 2005. – Т. 2.: К-О. – С. 666-667.

Ігор Олещук громадський діяч [Текст]: експрес-інформація / Збараз. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; укл. В.Радовська. – Збараж, 2011.

* * * * *

Головний політв'язень підтримав Порошенка [Електронний ресурс] // Тернопільське інформаційне бюро. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2013. – Режим доступу: <http://ternopilinfo.com/golovniy-polityvyazen-pidtrimav-poroshenka/>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 09. 04. 2015.

До свята тернополяни отримали від Президента державні нагороди і відзнаки [Електронний ресурс]: [старший науковий співробітник Тернопільського історико-меморіального музею політв'язнів та репресованих Ігор Олещук отримав довічну державну іменну стипендію] // 7 Днів Україна. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2015. – Режим доступу: <http://7days-ua.com/news/do-svyata-ternopolyany-otrymaly-vid-prezydenta-imennu-stypendiyu-i-derzhavni-nahorody/>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 09. 04. 2015.

Ігор Олещук громадський діяч [Електронний ресурс]: експрес-інформація // Збаразька централізована бібліотечна система. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2008. – Режим доступу: <http://zbarazh-library.com.ua/writen/people/Oleschuk.pdf>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 09. 04. 2015.

Ігор Олещук відзначив своє 80-ліття [Електронний ресурс] // Тернопільська Липа. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2010-2014. – Режим доступу: <http://lypa.com.ua/2011/05/23/igor-oleschuk-vidznachyv-svoje-80-littya/>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 09. 04. 2015.

Колишній політв'язень Ігор Олещук презентував повне зібрання Книг пам'яті районів області [Електронний ресурс] // Про все. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2011. – Режим доступу: <http://provse.te.ua/2011/05/kolyshnij-politvjazen-ihor-oleschuk-prezentuvav-povne-zibrannja-knyh-pamjati-rajoniv-oblasti/>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 09. 04. 2015.

15 червня

80 років від дня народження
Сливки Романа Михайловича
(15. 06. 1936) – церковного і
громадського діяча.

Сливка Роман Михайлович народився 15 червня 1936 р. в м.Хоростків Гусятинського району. Служив дяком і регентом церковного хору в храмі у м. Чита (нині РФ), де від 1951 р. відбував заслання з батьками.

У 1959-60 рр. Навчався у Ставропольській (нині РФ) а в 1960-63 рр. Одеській духовних семінаріях. У 1967 р. Закінчив духовну академію в м. Ленінград (нині Санкт-Петербург), у 1970 р. Духовну аспірантуру в місті Москва (обидві РФ), кандидат богословських наук (1967 р.). Одночасно працював референтом в іноземному відділі Відділу зовнішніх церковних відносин (м. Москва). Від 1971 р. священник у с. Яблунів Гусятинського району, 1973р. – настоятель Свято-Михайлівського храму в м. Збараж, благочинний Збаразького району. Від 1991 р. – ректор Тернопільської духовної семінарії (від 1998 р. цей навчальний заклад розташований у Збаражі). О. Роман Сливка Митрофорний протоієрей УПЦ КП, депутат Тернопільської обласної ради 3-х скликань (від 1998 р.), член редакційної колегії «Тернопільського енциклопедичного словника», ініціатор будівництва храму Покрови Богородиці у Збаражі.

* * * * *

Сливка, Р. ... І покликав, кого сам хотів [Текст]: [про духовний Збараж]: бесіда з священиком, отцем-ректором Романом Сливкою / провів В.Рожко // Народне слово. – 2005. – 29 лип.

* * * * *

75 років від дня народження Сливки Романа Михайловича [Текст] // Календар знаменних і пам'ятних дат Збаразщини на 2011 рік / Збаразька центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Н.Сенчишин; ред. Т.Кульпа. – Збараж, 2010. – С.19.

Дем'янова, І. Сливка Роман Михайлович [Текст] / І.Дем'янова // Тернопільський енциклопедичний словник. – Тернопіль, 2008. – Т.3: П-Я. – С. 287: фотогр.

Сливка Роман [Текст] // Збараж: події, дати, імена: реком. бібліогр. посіб. / Терноп. обл. від-ня Укр. Бібл. Асоц., Збар. централіз. бібл. система; уклад.: В.Радовська, Н.Сенчишин; ред. Т.Кульпа, О.Раскіна. – Т.: Підручники і посібники, 2013. – С.59-60: фотогр.

15 серпня

80 років від дня народження
Залеського Антона
Миколайовича

(15. 08.1936-09. 02.1989) – вчено-
го-мовознавця, кандидата філоло-
гічних наук.

Залеський Антон Миколайович народився 15 серпня 1936 р. в с. Доброводи Збаразького району. У 1943р. пішов до першого класу Доброводівської семирічки, потім – Бережанське педагогічне училище з Червоним дипломом та Львівський педагогічний університет, після закінчення якого влаштувався на роботу в Київський університет ім. Т.Г. Шевченка. Співпрацював з Академією Наук УРСР. Від 1969 р. молодший науковий співробітник інституту мовознавства АН УРСР. Кандидат філологічних наук (1969). Автор дослідження «Вокалізм

південно-західних говорів української мови» (1973), наукових праць, низки статей. Співавтор і редактор «Атласу української мови» (т.1.1984, т.2.1988), «Общеславянского лингвистического атласа» (Звип.; 1978, 1988, 1990). Керівник колективу збірника текстів «Говори української мови» (1977).

9 лютого 1989 р. У Києві помер світоч української культури Антін Миколайович Залеський.

* * * * *

Залеський, А.М. Вокалізм південно-західних говорів української мови [Текст] / А.М.Залеський. – К.: Наукова думка, 1973. – 156 с.

Література про життя та творчість А.Залеського

Барановська, У. Торував дорогу рідному слову [Текст] / У. Барановська // Народне слово. – 2008. – 22 лют.

* * * * *

Гуцал, А. Залеський Антін Миколайович (15.08.1936, с. Добриводи, нині Збаразького району - 09.02.1989, м. Київ) – вчений мовознавець [Текст] / П.Гуцал // Тернопільський енциклопедичний словник. – Т., 2004. – Т. 1: А-Й. – С. 602: фотогр.

Світоч української мови: Антін Залеський [Текст]: бібліограф. довідка / Збараз. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; упор. Т. Кульпа. Збараж, 2008.

* * * * *

Залеський Антон Миколайович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія. – Електрон. текстові дані. – [Україна], 2013. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Залеський_Антон_Миколайович, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 10. 04. 2015.

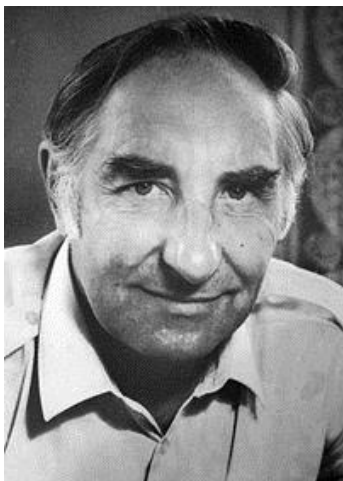
13 вересня

85 років від дня народження
Харчука Бориса Микитовича
(13. 09. 1931-16.01.1988) – письменника

Харчук Борис Микитович народився 13 вересня 1931 р. в с. Лози Збаразького району. Здобувши початкову освіту в своєму селі, продовжив навчання у Дзвиняцькій семирічці, а згодом - у Вишнівецькій середній школі. Вищу освіту почав здобувати в Кременецькому вчительському інституті, закінчив Полтавський педагогічний інститут та Вищі літературні курси при Літературному інституті в Москві. Працював журналістом, редактором журналу «Малютко» (1960).

Автор багатьох книг, повістей, оповідань та нарисів низка творів залишилась у рукописах, зокрема роман «Межі і безмежжя» (1966), повісті «Вишневі ночі» (1985) і «Мертвий час»; есе «Слово і народ», опубліковане у 1988-89 рр. Друкувався у журналах, всеукраїнських альманахах, газетах «Діалог», «Русалка Дністровая» та ін.

Твори Харчука перекладені багатьма мовами: білоруською, вірменською, таджицькою, англійською, іспанською, німецькою та ін. За його творами зняті художні фільми: «Вишневі ночі», (1990), «Палагна» (1983), «Панкрац і Юдка».

Літературні премії: ім. М. Трублаїні (1982), ім. Ю. Яновського (1988), ім. Лесі Українки (1992, обидві посмертно).

Помер Борис Микитович Харчук 16 січня 1988 року у м. Київ, де і похований. У 1991 р. На Кременецькому

гуманітарно-педагогічному інституті встановлено меморіальну таблицю в честь Б. Харчука, у с. Лози, на будинку де він народився, встановлена меморіальна таблиця, в м. Кременець у приміщенні товариства «Просвіта» облаштована Харчукова світлиця.

Б. Харчук належить до письменників, що довіряють читачеві, покладаються на його здатність домалювати й домислити, а тому й унікав нудного розжовування та надокучливих авторських коментарів. При цьому, однак, не вдавався до езопівської мови – з її натяками, багатозначними образами та свідомо «затемненими», тобто закодованими й зашифрованими думками. Він писав переважно про тих, кому не до книжок: день у день при землі, у виснажливій роботі. Мав свого читача – всіх тих, кому боліло те, що боліло і йому, вірячи в силу слова, своєчасно мовленого й своєчасно почутого.

* * * * *

Харчук, Б. Волинь [Текст]: роман, тетралогія / Б.Харчук. – К.: Дніпро, 1988. – Кн.1-2. – 567с.; Кн.3-4. – 751с.

Харчук, Б. Горохове чудо [Текст]: повість / Б.Харчук. – К.: Веселка, 1968. – 112с.

Харчук, Б. Довга гора [Текст]: роман / Б.Харчук. – К.: Рад. письменник, 1979. – 293с.

Харчук, Б. Йосип з гроша здачі [Текст]: повість / Б.Харчук. – К.: Веселка, 1969. – 140с.

Харчук, Б. Кривняки [Текст]: роман / Б.Харчук. – К.: Дніпро, 1985. – 514с.

Харчук, Б. Місяць над майданом [Текст]: роман / Б.Харчук. – К.: Рад. письменник, 1971. – 280с.

Харчук, Б. Невловиме літо [Текст]: повісті. – К.: Рад. письменник, 1982. – 343с.

Харчук, Б. Неслава [Текст]: повість / Б.Харчук. – К.: Рад. письменник, 1968. – 130с.

Харчук, Б. Подорож до зубра [Текст]: повісті / Б.Харчук; худож. Д.О. Лукомський. – К.: Рад. письменник, 1986. – 368с., іл.

Харчук, Б. Помста [Текст]: повість та новели / Б.Харчук. – К.: Веселка, 1970. – 279с.

Харчук, Б. Розстріляні ночі [Текст]: нариси / Б.Харчук. – К.: Дніпро, 1979. – 66с.

Харчук, Б. Хліб насущний [Текст]: роман / Б.Харчук. – К.: Рад. письменник, 1976. – 246с.

* * * * *

Харчук, Б. Далека стежка до весни [Текст]: повість / Б.Харчук // Вітчизна. – 1983. – № 4. – С.20-62.

Харчук, Б. Мар'яна [Текст]: повість / Б.Харчук // Вітчизна. – 1986. – № 4. – С.19-89.

Харчук, Б. Облава [Текст]: повість / Б.Харчук // Київ. – 1983. – № 11. – С.79-101.

Харчук, Б. Ой Морозе, Морозенку [Текст]: повість-легенда // Вітчизна. – 1983. – № 12. – С.24-47.

Харчук, Б. Свічка [Текст] / Б.Харчук // Оповідання-87. – К., 1988. – С.345-365.

Харчук, Б. Слово. Іде. Війо. [Текст]: останні оповідання / Б.Харчук // Київ. – 1991. – № 1. – С.9-18.

Харчук, Б. Смерть у Москві [Текст]: оповідання / Б.Харчук // Київ. – 1993. – № 11. – С.8-17.

Харчук, Б. Чортів закрут [Текст]: новела / Б.Харчук // Вільне життя. – 1983. – 16 трав.

Література про життя та творчість Б.Харчука

Сучасна тональність слова Б. Харчука [Текст] // Культура української мови. – К.,1990. – С. 263-267.

Харчукова криниця. – Збараж: Пегас, 1992. – 31с.

* * * * *

Антонюк-Следзінська, Л. Борис Харчук і Крем'янецьчина [Текст] / Л.Антонюк-Следзінська // Діалог. – 1997. – 28 черв. – С.2.

Борисюк, О. Великий співець Волині [Текст] / О.Борисюк // Свобода. – 2006. – 13 верес. – С. 6.

Борчук, А. «І трапилося непередбачене...» [Текст]: штрихи до портрета Б.Харчука / А.Борчук // Русалка Дністрова. – 1994. – № 17. – С. 11.

Будзан, Г. Літописець Волині [Текст] / Г.Будзан // Народне слово. – 1991. – 16 серп. – С. 3.

Василишин, О. «Письменник» це сумління народу [Текст] / О.Василишин // Вільне життя. – 2006. – 23 верес. – С. 4.

Василишин, О. Борис Харчук в умовах тоталітарного режиму [Текст] / О. Василишин // Дивослово. – 1996. – № 4. – С. 12-15.

Василишин, О. Борис Харчук і «Просвіта» [Текст] / О.Василишин // Вільне життя. – 1993. – 22 черв. – С. 3. – (рядок з біографії краю).

Василишин, О. Борис Харчук і «Просвіта» [Текст] / О.Василишин // Вільне життя. – 1993. – 22 черв. – (Рядок з біографії краю).

Василишин, О. Слава і «Неслава» Бориса Харчука / О.Василишин // Вільне життя. – 1992. – 22 трав. – С. 4.

Василишин, О. Слава і «неслава» Бориса Харчука [Текст]: [про повість, події якої пов'язані з Кременцем] / О. Василишин // Вільне життя. – 1992. – 22 трав. – С. 4.

Гнатюк, І. Таврований доносами [Текст] / І.Гнатюк // Дзвін. – 1991. – №9. – С. 141-144.

Гречанюк, С. «Звичайні люди» Б. Харчука [Текст] / С. Гречанюк // Літ. Україна. – 1983. – 24 лют. – С. 5.

Гречанюк, С. Біль у спадок [Текст]: [про творчість письменника Б.Харчука] // Вітчизна. – 1990. – № 9. – С. 126-134.

Гром'як Р. Художні обрії Б.Харчука [Текст] / Р.Гром'як // Вільне життя. – 1981. – 13 верес. – С. 4.

Гром'як, Р. Невичерпність [Текст] / Р.Гром'як // Літ. Україна. – 1983. – 27 жовт. – С. 7.

Дзюба, Г. І тільки ненька не засне... [Текст] / Г.Дзюба // Народне слово. – 1991. – 13 верес. – С. 4.

Дяченко-Лисенко, Л. Казкове і реалістичне у творах Бориса Харчука й Антуана де Сент-Екзюпері [Текст] / Л.Дяченко-Лисенко, С.Коваленко // Дивослово. – 2008. – № 1. – С. 16-19.

Заморська, Л. Відкрили меморіальну кімнату Бориса Харчука [Текст] / Л.Заморська // 20 хвилин. – 2008. – 19 верес. – С. 14.

Зозуляк, Є. Нащадкам у спадок [Текст]: [до 65-річчя з дня народження Б. Харчука] / Є.Зозуляк // Вільне життя. – 1996. – 13 верес. – С. 4.

Зозуляк, Є. Харчукова світлиця [Текст] / Є.Зозуляк // Вільне життя. – 1991. – 19 верес.

Крочак, І. Борис Харчук повертається. У Вишнівці відкрили меморальну кімнату відомого письменника [Текст] / І.Крочак // Нова Тернопільська газета. 2008. 17-23 верес. С. 5.

Мельник, В. Маленька галузка у вінок пам'яті [Текст]: [спогади про Б.Харчука] / В.Мельник // Слово і час. – 1992. – №1. – С. 55-58.

Мельничук, Х. Звучить слово майстра [Текст] / Х. Мельничук // Колгоспне життя. – 1990. – 12 трав.

Молицька, Г. Харчукова світлиця [Текст] / Г.Молицька // Свобода. – 1992. – 24 листоп. – С. 4.

Ониськів, М. «Спрага» Бориса Харчука [Текст] / М.Ониськів // Вільне життя. – 2008. – 30 січ. – С. 2.

Ониськів, М. Новосілля для Бориса Харчука [Текст] / М.Ониськів // Вільне життя. – 2008. – 19 верес. – С. 6.

Роговий, Ф. Очисний вогонь його душі [Текст]: до 60-річчя з дня народження Б. Харчука / Ф.Роговий // Голос України. – 1991. – 13 верес.

Слабошпицький, М. Питома вага слова [Текст]: [про творчість Б.Харчука] / М. Слабошпицький // Літ. Україна. – 1984. – 2 лют. – С. 4.

Слабошпицький, М. Побачити в дорозі [Текст]: спогад про Б. Харчука / М. Слабошпицький // Україна. – 1991. – № 15. – С. 12-13.

Слабошпицький, М. Побачити в дорозі [Текст]: спогад про Б.Харчука / М.Слабошпицький // Україна. – 1991. – № 15. – С.12-13.

Слабошпицький, М. Щоб люди не мізерніли [Текст]: [Б.Харчук. «Зазимки і весни»; «Горохове чудо»] / М. Слабошпицький // Літ. Україна. – 1992. – 13 лют. – С. 5.

Сорока, П. «Слово прагне душі...» [Текст]: [історія дружби Б. Харчука та Я. Сороки] // Дивослово. – 1994. – № 9. – С. 6-9.

Сорока, П. Дорога до сина [Текст]: [образ матері в творах Б. Харчука] // Вільне життя. – 1989. – 30 лип.

Сорока, П. Дорога до сина [Текст]: [образ матері в творах Б.Харчука] / П.Сорока // Вільне життя. – 1989. – 30 лип.

Сорока, Я. «Слово живе, коли обкипить кров'ю» [Текст]: [про дружбу Б.Харчука та Я.Сороки] / Я. Сорока // Русалка Дністрова. – 1994. – № 4. – С. 8.

Сорока, Я. Повіяв вітер степовий, Борисе [Текст]: до 60-річчя з дня народження Б. Харчука / Я.Сорока // Вільне життя. – 1991. – 13 верес.

Співак, І. Проблема розпаду патріархального роду: психологічний вимір (за повістю Б. Харчука «Онука») [Текст] / І.Співак // Слово і час. – 2008. – № 2. – С. 56-61.

У дні Харчукового шістдесятиліття [Текст] // Літ. Україна. – 1991. – 26 верес.

Фарина, І. Запросила харчукова світлиця [Текст] / І.Фарина // Свобода. – 2006. – 16 верес. – С. 1.

Харчук, Р. Про батька [Текст] / Р.Харчук // Слово і час. – 1992. – № – С. 54-55.

Черемшинський, О. Пам'ятає Велеснів [Текст] / О.Черемшинський // Літ. Україна. – 2007. – 13 верес. – С. 1.

Чернихівський, Г. Борис Харчук і Крем'янецьчина [Текст] / Г.Чернихівський // Русалка Дністрова. – 1996. – № 14 (лип.). – С.1.

Чернихівський, Г. Співець отчого краю [Текст] / Г.Чернихівський // Рад. село. – 1986. – 27 лют.

* * * * *

75 років від дня народження Харчука Бориса Микитовича (13. 09. 1931-16. 09. 1988) українського письменника [Текст] // Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2006 рік: бібліогр. покажч. – Т., 2005. – С. 90-92.

Борис Харчук (1931-1988) [Текст] // Історія української літератури ХХ ст.: В 2-х кн. – К., 1995. – Кн. 2. – С. 339 – 344.

Борис Харчук (1931-1988) [Текст]: [загальний огляд творчості] // Історія української літератури ХХ ст.: В 2-х кн. – К., 1998. – Кн. 2. – С. 311 – 314.

Борис Харчук [Текст] // Тернопіль: Тернопільщина літературна. – Тернопіль, 1991. – Дод. 2. – С. 36.

Борис Харчук Письменник [Текст] // Визначні постаті Тернопілля. – К., 2003. С. 206207.

Великий співець Волині (75 р. від дня нар. Б.Харчука) [Текст]: реком.-бібліограф. покажчик / Збараз. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Н.Сенчишин, Т. Кульпа. – Збараж, 2006. – 15 с.

Кульпа, Т. Літературне краєзнавство в Харчуковій світлиці бібліотеки – філіалу с. Лози Збараської ЦБС [Текст] / Т.Кульпа // Бібліотек@ та місцева громада: зб. матеріалів із практики роботи публіч. б-к Терноп. обл / Терноп. обл. від-ня Укр. бібл.асоц., Терноп. обл. ніверс. наук. б-ка; упоряд., кер. проекту та наук. ред. В.Вітенко; ред.: О.Раскіна, Г.Жовтко. – Т.,1996. – С. 54-63.

Сорока, П. Таким пам'ятаю Бориса Харчука [Текст]: до 60-річчя відомого українського письменника. Спогади. Фрагмент / П.Сорока // Тернопілля' 96: Регіон. річник. – Тернопіль,1996. – С. 470-472.

Сорока, П. Таким пам'ятаю Бориса Харчука [Текст]: спогади / П.Сорока // Тернопілля'97: Регіон. річник. – Тернопіль,1997. – С. 372-375.

Харчук Борис Микитович [Текст] // Література землі Збараської / Збараз. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; упор. М.Дем'янчук. – Збараж: [б.в.], 1995. – С. 21-25.

Щербак, Л. Харчук Борис Микитович (13.09.1931-16.01.1988) письменник [Текст] / Л.Щербак. – Тернопільський енциклопедичний словник. – Т., 2008. – Т. 3: П-Я. – С. 543.

Ярмиш, Ю. Всупереч життєвій правді [Текст]: з приводу останніх творів для дітей Бориса Харчука / Ю.Ярмиш // Тернопілля' 95: Регіон. річник. Тернопіль, 1995. – С. 372-375.

* * * * *

Біографія Бориса Харчука [Електронний ресурс] // OnlyArt. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2011-2014. – Режим доступу: http://onlyart.org.ua/?page_id=35669, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 10. 04. 2015.

Біографія: Борис Харчук (1931 — 1988) [Електронний ресурс] // Parta. Ua. — Електрон. текстові дані. — [Україна], 2015. — Режим доступу: <http://www.parta.com.ua/ukr/stories/writers/239/>, вільний. — Заголовок з екрана. Мова: укр., рос. Опис зроблено: 10. 04. 2015.

Борис Харчук (1931-1988) [Електронний ресурс] // Тернопільська обласна бібліотека для молоді. — Електрон. текстові дані. — [Україна], 2001-2015. — Режим доступу: http://www.yl.edu.te.ua/index.aspx?res_xml=Online/Famous/lit/lit35.xml&num=3&resxsl=Online%5Cfamous%5Clit.xml, вільний. — Заголовок з екрана. — Мова: укр. — Опис зроблено: 10. 04. 2015.

Борис Харчук (1931-1988) [Електронний ресурс] // УкрЛіт. — Електрон. текстові дані. — [Україна], 2015. — Режим доступу: <http://www.ukrlit.vn.ua/biography/harchuk1.html>, вільний. — Заголовок з екрана. — Мова: укр. — Опис зроблено: 10. 04. 2015.

Харчук Борис Микитович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія. — Електрон. текстові та граф. дані. — [Україна], 2015. — Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Харчук_Борис_Микитович, вільний. — Заголовок з екрана. — Мова: укр. — Опис зроблено: 10. 04. 2015.

4 листопада

**105 років від дня народження
Клячківського Дмитра-Романа
Семеновича**

(04.11.1911-12.02.1945) — діяча ОУН,
генерала-хорунжия, першого голов-
нокомандувача УПА.

Клячківський Дмитро-Роман Семенович (псевдо «Клим Савур», «Білаш», «Блонд», «Омелян Крилеський») народився 4 листопада 1911 р. в м. Збараж. Закінчив гімназію у м. Станіслав (нині Івано-Франківськ), навчався на правничому факультеті Львівського університету, служив у польській армії. В 1937 р. був заарештований та ув'язнений за

національну ідею. 1938 р. – член управи «Сокола» у Збаражі, 1939-40 рр.- обласний провідник Юнацтва ОУН на Станіславщині.

У січні 1941р. Клячківського заарештували органи НКВС у Львові, на «Процесі 59-х» був засуджений до страти, яку замінили на 10-річне ув'язнення. У липні 1944 р. втікає з тюрми м. Бердичів (Житомирської обл.). Член проводу ОУН, від січня 1942 р. крайовий провідник на ПЗУЗ. Д. Клячківський займався формуванням підрозділів УПА, організацією самооборони населених пунктів на Волині та Поліссі, розробляв тактику збройної боротьби з німецько-фашистськими загарбниками.

Під його командуванням загони УПА здійснили проти окупантів кілька успішних операцій. Командував УПА до призначення Р.Шухевича (1943). Від січня 1944 р. Д.Клячківський – майор, командир УПА-Північ. Загинув 12 лютого 1945 р. у бою зі спецзагоном НКДБ в урочищі Лісничівка (Оржицькі хутори) поблизу с. Суськ, тіло забрали в м.Рівне в обласну в'язницю НКДБ; ймовірно похований на цвинтарі «Грабник». На місці загибелі командира УПА встановлено пам'ятний хрест (1992), у Збаражі Д.Клячківському встановлено пам'ятник (1995).

* * * * *

Заячківський, О. А. Волонтер свободи [Текст]: повість [присвяч. Головнокомандувачу УПА Д.Клячківському] / О.А. Заячківський. – Т.: Джура, 2005. – 148 с.

* * * * *

Барва, Г. Хай же святиться ім'я твоє, Герою! [Текст]: [про відкриття у Збаражі пам'ятника полковнику УПА Д. Клячківському] / Г. Барва // Народне слово. – 1995. – 17 лип.

Басій, М. Національний герой Клим Савур [Текст]: повернення із забуття / М. Басій // Народне слово. – 1997. – 27 серп.

Боднар, С. Він підняв Волинський край у бій за свободу [Текст]: [відбувся мітинг – реквієм присвячений 100-річчю від дня нар. Д.Клячківського] / С.Боднар // Народне слово. – 2011. – 11 листоп. – С. 4.

Веденєєв, Д. Пастка для «Щура» [Текст]: 4 листоп. одному з засновників УПА – Дмитрові Клячківському виповнилося 95 років / Д.Веденєєв, Ю.Шаповал // Дзеркало тижня. – 2006. 4 листоп. – С. 21 : фотогр.

Герасимчук, О. Клим Савур людина з легенди [Текст]: [про командира УПА-Північ Д. Клячківського Кліма Савура] / О.Герасимчук // Тернопільське оголошення. – 2010. – 10 лют. – С. 11: фотогр. – (Історичний портрет).

Гніздичківський, М. Увіковічення пам'яті полковника УПА [Текст]: [Кліма Савура] / М.Гніздичківський, М.Приймак // Свобода. – 2000. – 12 груд. – С. 6.

Гошовський, І. Спи спокійно, друже командире, – твоя справа в надійних руках [Текст]: [на Волині урочисто відзначено 60-ту річницю з дня героїчної загибелі Кліма Савури] / І. Гошовський // Народне слово. – 2005. – 7 лют. – С. 9: фотогр.

Гуменюк, А. Віднайдено місце захоронення Кліма Савура [Текст]: Героям слава! / А. Гуменюк // Свобода. – 2002. – 24 січ.

Добротвор, А. Характер гартувався в боротьбі [Текст]: [про головнокомандуючого УПА Кліма Савура] / А. Добротвор // Народне слово. – 1995. – 7 лип.

Дригуш, Б. На пропозицію здатися відповів вогнем... [Текст]: 62 роки тому загинув Дмитро Клячківський («Клим Савур») / Б.Дригуш // Вільне життя – 2007. – 10 лют. – С. 2 : фотогр. – (Героям слава).

Заведнюк, В. Легендарний Клим Савур [Текст]: [до 90-річчя від дня народження першого командира УПА полковника Д. Клячківського: з історії визвольної боротьби] / В. Заведнюк // Вільне життя. – 2001. – 30 жовт. – С. 4.

Клим Савур: Дмитро (Роман) Клячківський (4.11.11-12.02.45) [Текст] // Рада. – 2009. – № 2. – С. 39-41: фотогр. – (Історія краю в постатях і символах).

Ковальчук, В. Скільки ж солдатів було в УПА? Секрети розкриває Клим Савур [Текст]: цікаві факти / В. Ковальчук // Народне слово. – 2014. – 14 лют. – С.5.

Ковальчук, В. Таємниці польової сумки «Кліма Савури» (за матеріалами СБУ) [Текст]: [у докум. публікації актуалізовано два з 20-ти документів, вилуч. 12 лют. 1945 р. з сумки головного командира УПА на Волині та Поліссі «Кліма Савури»] / В.Ковальчук // Мандрівець. – 2009. – № 5. – С. 61-65 : табл. – бібліогр.: 62 назви.

Ленартович, Б. Командир УПА-Північ [Текст]: [про Д. Клячківського] / Б.Ленартович // Вісник історії краю. – 1995. – №2(2). – листоп.

Моргун, О. Вони зродилися із крові народу [Текст]: [мітинг-реквієм пам'яті Героя УПА Кліма Савура] / О. Моргун // Народне слово. – 1995. – 17 лют.

Моргун, О. Клим Савур як військовий діяч і державотворець [Текст]: [у Замковому палаці НЗ «Замки Тернопілля» відбулась наукова конференція, темою якої стала постать легендарного провідника УПА] / О. Моргун // Народне слово. – 2011. – 11 листоп.

Моргун, О. У вогні купалась наша доля [Текст]: [12 лютого минуло 55 років з дня загибелі Дмитра Клячківського (Кліма Савура)] / О.Моргун // Народне слово. – 2000. – 18 лют. – С. 4.

Не дамо топтати нашу єдність [Текст]: [про відкриття у Збаражі пам'ятника полковнику УПА Д. Клячківському] // Народне слово. – 1995. – 17 лип.

Озима, Я. Із когорти волелюбців [Текст]: [Д. Клячківський] / Я.Озима // Народне слово. – 2003. – 14 лют., – С. 3: фотогр. – (Нові свідчення).

Озима, Я. Із когорти волелюбців: нові свідчення [Текст]: [12 лютого виповнилось 58 років з дня загибелі Д. Клячківського] / Я. Озима // Народне слово. – 2003. – 14 лют. – С. 3.

Перчишин, Я. Минула 67- ма річниця з дня смерті командира УПА Дмитра Клячківського [Текст] / Я. Перчишин // Народне слово. – 2012. – 17 лют. – С. 4.

Сиско І. Збаражани вшанували командира УПА Дмитра Клячківського [Текст]: [з нагоди шістдесят дев'ятої річниці героїчної загибелі] / І. Сиско // Народне слово. – 2014. – 14 лют. – С.1-2: фотогр.

Солдатенко, Н. Лицар України [Текст]: до 100- річчя з дня народження Дмитра Клячківського / Н. Солдатенко // Народне слово. – 2011. – 20 трав. – С. 6.

Солдатенко, Н. У Рівному відкрито пам'ятник Климу Савуру [Текст]: [місце поховання нашого земляка – Героя вже достеменно відоме] / Н.Солдатенко // Народне слово. – 2002. – 25 жовт. – С. 4.

Чайка, В. Шанують нашого земляка [Текст]: [у Рівному споруджено пам'ятник Климу Савуру] / В. Чайка // Народне слово. – 2003. – 18 квіт. – С. 4.

* * * * *

100 років від дня народження Клячківського Дмитра – Романа Семеновича [Текст] // Календар знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на 2011 рік / Збараж. центр. б- ка, метод.- бібліогр. від.; уклад. Н. Сенчишин; ред. Т. Кульпа. – Збараж, 2010. – С. 22- 23.

Ленартович, Б. Дмитро Клячківський – «Клим Савур» [Текст] / Б.Ленартович // Тернопілля' 95: регіональний річник. – Т., 1995. – С.172: фотогр.

Олещук, І. Клячківський Дмитро-Роман Семенович (псевда «Клим Савур», «Білаш», «Блонд», «Омельян Кримський», «Охрім», «Панас Мосур»; 4.11.1911, м. Збараж – 12.02.1945, побл. с. Суськ, нині Костопіль р-ну Рівнен. обл., похований, ймовірно, у м. Рівне) – діяч ОУН, генерал-хорунжий, головнокомандувач УПА [Текст]: [біографія] / І.Олещук, М.Ханас // Тернопільський енциклопедичний словник. – Т., 2005. – Т. 2: К-О. – С. 92-93: фотогр.

* * * * *

Клячківський Дмитро Семенович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2015. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Клячківський_Дмитро_Семенович, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 23. 04. 2015.

Як загинув і де похований Клим Савур [Електронний ресурс] // ОУН-УПА: легенда спротиву. – Електрон. текстові дані. [Україна], 2015. – Режим доступу: <http://oun-upa.org.ua/personalities/savur.html>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 23. 04. 2015.

4 листопада 2011 року виповнюється 100 років від дня народження Д. С. Клячківського [Електронний ресурс] // Історична Волинь. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2012. – Режим доступу: http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&view=article&id=2406:100-----&catid=30:2_012-09-11-08-11-50, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. Опис зроблено: 23. 04. 2015.

Дмитрій Роман Семенович Клячківський нар. 4 листопада 1911 пом. 12 лютого 1945 [Електронний ресурс] // Родовід. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2013. – Режим доступу: <http://uk.rodovid.org/wk/Запис:825500>, – вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 23. 04. 2015.

4 листопада 100 років від дня народження Дмитра-Романа Семеновича Клячківського (псевдо «Клим Савур») (4.11.1911-12.02.1945) діяча ОУН, генерал-хорунжого [Електронний ресурс] // Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека. – Електрон. текстові дані. – [Україна], 2015. – Режим доступу: http://www.library.te.ua/library_content/calendar/kalendar11/111.html, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 23. 04. 2015.

Марчук, І.В. Розшук радянськими карально-репресивними органами Д.Клячківського «Клима Савура» [Електронний ресурс] / І.В.Марчук // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. – Електрон. текстові дані. – [Україна], 2014. – Режим доступу:

24 листопада

130 років від дня народження
Музички Андрія Васильовича
(24. 11.(06.12) 1886 – 08.09. 1966) –
літературознавця, педагога.

Музичка Андрій Васильович народився 24 листопада 1886р. в с.Доброводи Збараського району в родині селян – Василя та Олександри Музичків. Він закінчив сільську школу, потім вчився в Збараській гімназії.

Закінчив середню освіту в Тернопільській гімназії і вступив на філологічний факультет Львівського університету, закінчивши його в 1911 р.

В 1911–1918 рр. Андрій Васильович викладав латинську та грецьку мови у гімназіях Тернополя, брав участь у роботі українських громадських організацій «Січ» та «Просвіта». Залишається невідомим, чому з початком Першої світової війни він не був покликаний до війська. Відомо, що в 1916-1917 рр. викладав в Українській класичній гімназії в Тернополі.

А.Музичка брав активну участь у Листопадовому чині: в ніч з 31 жовтня на 1 листопада 1918 р. група учнів під його проводом роззбрóла тернопільську жандармерію; інших учнів він розіслав по навколишніх селах з наказом перебрати владу та висилати озброєних людей до Збаража і Тернополя.

Після перевороту А.Музичка та П.Карманський були обрані делегатами від Тернополя до Української національної ради. Одночасно П.Карманський був головою, а Андрій Музичка – членом Тернопільської повітової ради. В деяких замітках радянського часу ці звістки було сфальшовано як «участь Андрія

Васильовича у встановленні радянської (тобто більшовицької) влади».

Пізніше А.Музичка вступив до Української галицької армії, де був чотовим, а потім сотником. Восени 1919 р. входив до складу «вінницького» Ревкому УГА.

Поки що не встановлено, коли і як А.Музичка прибув до Одеси. Від 1920 до 1930 рр. він був професором Одеського інституту народної освіти, викладав українську літературу. В інституті також керував бібліографічним гуртком.

Паралельно з викладанням А.Музичка займався науковою роботою як член Одеської комісії краєзнавства; член Одеського наукового товариства при УАН (1926-1930); штатний співробітник Комісії для видання пам'яток новітнього українського письменства ВУАН (1927- 1928).

В 1925 р. Вища атестаційна комісія України надала йому звання професора.

В 1927 р. він брав участь у нараді над проектом нового українського правопису, яка проводилась у Харкові.

На початку 1931 р. стаття А.Музички у збірнику «Коцюбинський» викликала погромну «рецензію» Г.Ткаченка, який звинувачував автора у демонстративному ігноруванні марксистського методу. 27 квітня 1931 р. Одеський відділ ДПУ заарештував А.В.Музичку і висунув йому звинувачення за статтею 54-11 КК УРСР. Звинувачення – участь у контрреволюційній змові, плановане покарання – 5 років ув'язнення в таборах. Слідство тривало понад 10 місяців, і 5 березня 1932 р. Судова трійка при ДПУ УРСР ухвалила звільнити його з-під варти, заборонивши проживати в Українській РСР та ще 11 регіонах Радянського Союзу протягом трьох років.

Таким чином, повідомлення, що А.Музичка відбув 5 років заслання, не відповідають дійсності. Насправді він отримав т.зв. «мінус», тобто висилку. Це було найменше з усіх можливих покарань – просто відпустити невинну людину на волю злочинна радянська влада ніяк не могла.

Нам поки що не відомо, чому А.Музичка опинився саме в Казахстані і що він робив з 1932 по 1942 роки. В 1942 р. Він працював у Кзил-Ординському педагогічному інституті; в статті 1955 р. він підписався як старший викладач кафедри російської літератури Семипалатинського педагогічного інституту.

В 1956 р. Андрій Васильович захистив дисертацію кандидата філологічних наук «Лєся Украинка и ее творчество». Автореферат її містить чимало загадкових моментів. По-перше, в ньому вказано, що робота виконана в Кзил-Ординському педінституті, а не в Семипалатинському, де він працював на той час, по-друге, автореферат має гриф «АН УРСР. Відділення суспільних наук» і тому заведений до відповідного бібліографічного покажчика [Видання Академії наук УРСР (1919-1967). Суспільні науки. Бібліографічний покажчик. – К.: Наукова думка, 1969 р., с. 398, № 2927]. Все залишається неясним – де виконана робота, де вона захищалась, яку роль в ній відіграла АН УРСР?

Постановою Президіуму Одеського обласного суду від 12 вересня 1956 року було скасовано ухвалу Судової трійки 1932 р. А.Музичку реабілітовано «за відсутністю складу злочину». Він шукав шляхи повернутись в Україну, але виявилось, що тут 70-річний вчений нікому не потрібен. Настільки не потрібен, що ми досі не маємо жодної його фотографії!

Є звістки, що в 1958 р. А.Музичка захистив докторську дисертацію, але ніхто поки що не зміг назвати її теми, подати бібліографічний опис автореферата, час і місце захисту. Також висловлено твердження, що в 1958 р. йому було надано звання професора. Ці сюжети потребують критичної перевірки на підставі документів ВАК СРСР.

За період 1958 –1966 рр. знову немає ніяких подробиць з його життя. Помер А.В.Музичка 8 вересня 1966 року, похований у Семипалатинську (нині – м.Семей, Казахстан). Доля його особистого архіву не з'ясована.

*(За інформ. сайту «Енциклопедія життя
і творчості Лєсі Українки»)*

* * * * *

Музичка Андрій (1886-1966) [Текст] // Збараж і околиці в спогадах емігрантів. – Т., 1993. – С. 120-121.

Музичка Андрій (1886-1966) – літературознавець [Текст] // Збаражчина: зб. статей, матеріалів і споминів. – Нью-Йорк, 1980. – С. 296.

* * * * *

Бузейчук, В. М. Андрій Музичка: повернення з чужини [Текст] / В.М.Бузейчук // Слово Просвіти. – 2007 – 13-19 грудня. – С. 13.

Веркалець, М. Андрій Музичка [Текст]: не так ті вороги, як добрі люди / М. Веркалець // Україна. – 1990. – № 47. – С. 19–21.

Назар, М. Андрій Музичка – вчений і патріот [Текст] / М.Назар // Народне слово. – 1997. – 24 січ.

* * * * *

110 від дня народження Музички Андрія Васильовича – українського літературознавця // Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 1996 рік: бібліограф. список. – Т., 1995. – С. 79-80.

115 років від дня народження Музички Андрія Васильовича – українського літературознавця [Текст] // Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2001 рік: бібліограф. список. – Т., 2000. – С. 84.

Андрій Музичка вчений і патріот [Текст]: експрес-інформація / Збараз. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Н. Сенчишин; ред. Т. Кульпа. – Збараж, 2007. – 3с.

Лисенко, І.М. Музичка Андрій Васильович [Текст] / І.М.Лисенко // Українська радянська енциклопедія. – Т. 7. – К., 1982. – С. 163-164.

Лисенко, І.М. Музичка Андрій Васильович [Текст] / І.М.Лисенко // Українська літературна енциклопедія. – Т. 3. – К., 1995. – С. 429.

Назар, М. Андрій Музичка – вчений і патріот [Текст] / М.Назар // Реабілітовані історією: Книга Пам'яті Збараського району. – Т., 2006. – С. 33-34.

* * * * *

Музичка Андрій Васильович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія. – Електрон. текстові дані. – [Україна], 2014. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%83%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%B0%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D1%96%D0%B9%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 23. 04. 2015.

Музичка Андрій Васильович [Електронний ресурс] // Енциклопедія життя і творчості Лесі Українки. – Електрон. текстові дані. – [Україна], 2006-2015. – Режим доступу: <http://www.l-ukrainka.name/uk/Guide/MuzychkaAndriyVasylo>

vych.html, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 23. 04. 2015.

24 листопада 125 років від дня народження Андрія Васильовича Музички (24.11.1886-8.09.1966) – педагога, літературознавця, перекладача, фольклориста [Електронний ресурс] // Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека. – Електрон. текстові дані. – [Україна], 2015. – Режим доступу: <http://www.library.te.ua/librarycontent/calendar/kalendar11/113.html>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 23. 04. 2015.

Андрій Музичка – вчений і патріот [Електронний ресурс]: експрес-інформація // Збаразька централізована бібліотечна система. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2008. – Режим доступу: <http://zbarazh-library.com.ua/writen/people/Muzichka120.pdf>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 23. 04. 2015.

500 років від дня народження
Вишневецького Дмитра Івановича
(1516 – жовтень 1563) – князя,
першого гетьмана Запорізької Січі.

Вишневецький Дмитро Іванович народився близько 1516р. у містечку Вишнівець (нині селище міського типу Збаразького району). Належав до старшої вітки князів Вишневецьких. Уперше його згадано в історичних документах 1545 р. Як староста Канева і Черкас очолив захист пд. кордонів України від набігів татар. У 1553 р. півроку перебував у Стамбулі, за однією з версій домовлявся про викуп із турецької неволі двоюрідного брата Федора з сім'єю й одночасно

виконував дипломатичне доручення польського короля. Повернувшись, продовжив боротьбу з татарами. У 1554-1556 рр. звів на о.Хортиця фортецю, яка стала опорним пунктом запорізького козацтва, взимку 1557 р. успішно обороняв її від

кримського війська. В жовтні 1558 р. Д.Вишневецький перейшов на службу до московського царя Івана Грозного, в липні 1562 р. повернувся у підданство польського короля.

На початку 1563 р. здійснив похід у Молдавію, щоб зайняти її престол, однак у битві поблизу м. Сучава його військо було розбите; Дмитро Вишневецький потрапив у турецький полон. У жовтні 1563 р. за наказом султана Сулеймана I Пишного його скинули на вмуровані у вежу залізні гаки.

На думку дослідників (М.Грушевського, М.Костомарова, Д.Яворницького та ін.) у народних думах і піснях він згаданий як козак Байда.

У Вишнівці в 1990 р. відкрито символічну могилу з написом на меморіальній таблиці: *«Байді-Вишневецькому від вдячних потомків на честь 500-річчя козацтва»*, у 1995 р. – вшанування пам'ятним знаком. На о.Хортиця в Запоріжжі в жовтні 1999 р. йому зведено пам'ятник.

* * * * *

Куліш, П. Байда, князь Вишневецький [Текст]: [драма (1553–1564)] / П.Куліш // Драматичні твори: [збірка] / уклад. Савченко О. М. – К., 2008. – С. 491-605.

* * * * *

Замлинський, В. Дмитро Байда-Вишневецький [Текст] / В. Замлинський // Історія України в особах IX-XVII ст. – К., 1993. – С.185-192.

Лавренюк, В. Дмитро (Байда) Вишневецький і Запорізька Січ [Текст] / В.Лавренюк // Джерело: науково-краснознавчий часопис Тернопілля. Вип. 1. – Тернопіль, 1994. – С. 56-62.

Сергійчук, В. І. Дмитро Вишневецький [Текст]: українські державники / В. І. Сергійчук. – К.: Україна, 2003. – 192 с.

* * * * *

Абліцов, В. Не Байда, а князь Дмитро Вишневецький [Текст] / В.Абліцов // Голос України. – 1996. – 6 січ. – С.5. – (Історія).

Заячківський, О. З єдиного родинного гнізда [Текст]: родовід князів Збаразьких і Вишневецьких / О.Заячківський, М.Найко // Вісник історії краю. – 1997. – №5. – трав.

Лавренюк, В. Дмитро (Байда) Вишневецький і Запорізька Січ [Текст] / В.Лавренюк // Селянська доля. – 1992. – 21 лип.

Малевиц, А.П. Перший гетьман Запорізький [Текст]: [проД.Вишневецького (Байду) – засновника Хортицької Січі, нашого земляка] / А.П.Малевиц // Золота Пілава. – 1991. – 22 лют. – (Історія. Наші славні земляки).

* * * * *

495 років від дня народження Вишневецького Дмитра Івановича [Текст] // Календар знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на 2011 рік / / Збараж. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Н. Сенчишин; ред. Т. Кульпа. – Збараж, 2010. – С.24-25.

Гуцал, П. Вишневецький Дмитро Іванович [Текст] / П.Гуцал // Тернопільський енциклопедичний словник. – Т., 2004. – Т. 1: А-Й. – С. 267: фотогр.

* * * * *

Вишневецький Дмитро Іванович (Байда) (? — 1563). Перший козацький отаман [Електронний ресурс] // Электронная библиотека Князева. – Електрон. текстові дані. – [Україна], 2004-2015. – Режим доступу: http://ebk.net.ua/Book/synopsis/ukrainska_elita/part1/041.htm, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 23. 04. 2015.

Вишневецький Дмитро Іванович [Електронний ресурс] // Навчальні матеріали онлайн. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2010-2015. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/kulturologiya/vishnevetskiy_dmitro_ivanovich, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 23. 04. 2015.

Дмитро Байда Вишневецький – князь і гетьман [Електронний ресурс] // Українці в світі. – Електрон. текстові дані. – [Україна], 2008. – Режим доступу: <http://www.ukrainians-world.org.ua/ukr/142/133/135/>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр., рос., англ. – Опис зроблено: 23. 04. 2015.

Дмитро Вишневецький [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2015. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Дмитро_Вишневецький, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 23. 04. 2015.

Дмитро Іванович Вишневецький (Байда) [Електронний ресурс] // Все для історика. – Електрон. текстові дані. – [Україна], 2012. – Режим доступу: http://istoryk.at.ua/publ/period_kozachchini/dmitro_ivanovich_vishneveckij_bajda/4-1-0-97, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 23. 04. 2015.

Дмитро Іванович Вишневецький [Електронний ресурс] // Tetiy. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2015. – Режим доступу: http://tetiy.at.ua/publ/cikave_z_istoriji_ukrajini/getmani_ukrajini_ta_jikh_gerbi/dmitro_ivanovich_vishneveckij/34-1-0-71, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 23. 04. 2015.

Запорозька Січ. Подальший розвиток козацтва [Електронний ресурс]: Дмитро (Байда) Іванович Вишневецький // Навчальні матеріали онлайн. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2010-2015. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/12770108/istoriya/zaporozka_sich_podalshiy_rozvitok_kozatstva, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 23. 04. 2015.

Сорока, Ю. Дмитро Байда–Вишневецький [Електронний ресурс] / Ю. Сорока // e-Reading. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2015. – Режим доступу: http://www.e-reading.club/chapter.php/1021343/0/Soroka_-_Dmitro_Bayda-Vishneveckiy.html, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр., рос., англ. – Опис зроблено: 23. 04. 2015.

Ювілейні дати населених пунктів Збаражчини

Збараж

(805 р. з часу першої писемної згадки)

Родовий герб
Збаразьких

На мальовничій Волинсько-Подільській височині, серед зелених Медоборів, по ярах, горбках і видолинах розкинулося старе українське місто Збараж, районний центр Тернопільської області. Місто, з 14 тисячним населенням, займає площу 704 га, розташоване за 17 км від обласного центру.

Місцевість на якій був закладений Збараж, повністю відповідала тогочасним умовам для оселення людини і захищала від нападу ворога. Основну

складову частину оборонної системи давньоруського Збаража становили вали і рови. Кам'яних укріплень місто у XIII ст. ще не мало.

Перша літописна згадка про Збараж як укріплене городище Галицької землі Київської Русі, що розкинулося на мальовничій Подільській височині, на обох берегах річки Гнізна, належить до X ст. Згадується про нього у хроніці польського автора Прокоша. Про старий руський замок є відомості і від 1211 р. в Галицько-Волинському літописі, який на той час належав Галицько-Волинському князівству. Після смерті 1205 р. галицько-волинського князя Романа Мстиславовича за ці землі велася міжусобна боротьба, скориставшись якою угорський король Андрій II і польський князь Лешек Білий уклали договір про поділ Галицької землі та Волині. Збараж захопив Лешек, але після вигнання 1219 р. угорців з Галича, він не зміг утримати в руках волинської землі.

Щодо походження назви міста єдиної думки немає. Одні дослідники стверджують, що слово «Збараж» походить від слова «збір», аргументуючи, що тут руські князі збирали своїх воїнів, йдучи на рать. Тому автор «Повісті минулих літ» називає його «Збираж». Інші думають, що назва «Збараж» походить від праслов'янського слова «бара» – заболочена місцевість. Перша згадка про Збараж з кінця XIV ст. розповідає про литовського князя Корибутовича, онука Ольгерда, який вибрав для поселення два міста в Галичині – Збараж і Вишнівець.

У 1430р. Збараж захопили прихильники литовського князя Свидригайла. А з 1434р. місто стає столицею удільного князівства Василя Несвіцького, рід якого походить з Несвіча біля Луцька. Щоправда, в одному з актів за 1461р. князь чомусь названий Несвізьким, що вказує на його можливе походження з білоруського Несвіжа і родинну належність до Рюриковичів. Збараж не був заснований князями Збараськими і не від них походить його назва. Вони, ставши власниками міста, прийняли назву і титул князів Збараських. Їх родовою емблемою тоді було зображення Святого Юрія у вигляді

**Криштоф
Збараський**

вершника, що нищить списом змія. Очевидно, тоді ж ця відзнака стала гербом міста Збараж.

Син князя Семена Васильовича – Андрій, одружившись з Анною Гербуртівною, залишив п'ять синів, з яких Юрій володів 1570р. четвертою частиною Збаража. Другий син Стефан, вітебський воєвода, одружений вдруге з княгинею Мстиславською та втретє з Доротою Фірлеївною, 1555р. заснував замок і місто Сураж. Третій син Микола (помер у 1574р.) був кременецьким старостою, одружений з Ганною Дешпотівною, вдовою Андрія Сангушка. Його син Януш (помер у 1608р.) залишив від шлюбу з Анною Четвертинською двох синів Єжи й Христофора. Молодший Христофор Збараський (помер у 1627р.), крем'янецький староста й коронний конюший, улюблений учень видатного вченого Галілео Галілея, відомий завдяки своїй успішній дипломатичній місії у Стамбулі 1622-1623рр. та оспіваний тогочасним польським поетом Самуїлом Твардовським, автором поеми про польсько-козацькі війни XVIIст. Перебуваючи у 1612р. у Венеції, Христофор познайомився з видатним теоретиком і практиком італійської військової архітектури того часу Вінченцо Скамоцці (1552-1661рр.). Ймовірно у цьому ж році і замовив йому проект Збараського замку, будівництво якого розпочалося пізніше, приблизно 1620р. і тривало майже 8 років. Роботи проводив фламандський інженер Генріх ван Пеене, а фортефікатором працював італієць Андреа дель Аква. Старший – Єжи Збараський, краківський каштелян, укріпив замок, заснував у місті монастир

**Юрій
Збараський**

Бернардинів і костьол Св. Юрія. Після смерті князя Єжи Збараського у 1631р., який помер на банкеті на честь закінчення будівництва Збараського замку, місто потрапило до його близьких родичів Вишневецьких герба «Корибут». Племінник князів Збараських Януш Вишневецький, а потім його син Дмитро Вишневецький (помер у 1682р.) укріпили замок.

Після програної битви під Пилявцями поляків охопив такий жах, що вони без жодного пострілу покинули замок. Через рік Б.Хмельницький знову обложив замок у

Збараж, який тоді обороняв Ісеремя Вишневецький. Твердиню врятувала лише Зборівська угода. Про місто Збараж і його замок писав мандрівник Ульріх Вердум, який у 1670 і 1672рр. перебував у цих краях:

«Збараж – це місто з титулом князівства, яке належить князеві Дмитрові Вишневецькому. Новий Збараж лежить на рівнині біля великого лісу, а Старий Збараж на горі, який за пів милі від нового. Це гарний замок з білого каменя, високо побудований. Новий замок на самому початку козацького бунту був спустошений, від нього не залишилось нічого, крім великих руїн, які вже здалеку б'ють в очі своєю білизною.»

Внаслідок Збаразької битви 1649 р. і сильного руйнування міста у 1653р. Сейм прийняв ухвалу провести ревізію Збаража з метою більш конкретного визначення понесених збитків. Новий напад 1675р., на цей раз турків під керівництвом Ібрагіма Шишмана, призвів місто до нового занепаду. Сейм 1677р. змушений був прийняти ухвалу: «Для відновлення діничного міста Єжи Вишневецького... звільнити його від королівського мита на 12 років».

У 1707р. у Збаразькому замку відбулася зустріч російського царя Петра I, польського короля Августа II та українського гетьмана І.Мазепи. За доби короля Августа III у 1744р. Збараж потрапив до рук великого коронного гетьмана Юзефа Потоцького. А після його смерті – до сина Станіслава, а далі – онука Вінцента, котрий помер 1825р. Його вдова Гелена з роду Масальських вийшла згодом за бельгійського князя Де Ліня. Збаразькими маєтками, власники яких жили у Франції, управляла довгий час дрібна шляхетська родина Соханік. Де Лінь хотіла відвідати Збараж, щоб на місці ознайомитися із станом справ, але Соханіки завжди відмовляли її від цього, лякали нездоровим кліматом, різними пошестями у місті. Нарешті, княжні Де Лінь увірвався терпець, і вона доручила управителю своїх маєтків на Буковині Тадеушу-Владиславу Нементовському, який був нотаріусом у Кіцмані, продати Збаразький ключ. Нементовський частину маєтків розпродав, а решту, включно зі Збаразьким замком, купив у 1893р. сам. Проте він не довго тримав цей маєток. Саме тоді австрійська влада хотіла перетворити Збараж у кліматичну місцевість, і в зв'язку з цим доручила Нементовському вичистити його ставки, звідки влітку

вилітали хмари комарів. Не маючи коштів, він у 1904р. продав Збаразький замок і маєток євреям братам Явецам, які володіли ними до Другої світової війни. Старший з братів — Еміль був власником 170-ти моргів поля, 240-ка моргів лісу, 2-х водяних млинів та пивоварного заводу. Маючи заборгованість перед банком і приватними особами в сумі 170 тис. злотих, він змушений був у 1937р. здати свій маєток в оренду місцевим купцям Шулеру та Пудлицю. З 1928 до 1934р. Еміль Явець обирався бургомістром Збаража.

З 1779 року по 1805 рік у Збаражі працювала державна гімназія, у якій навчалось 145 дітей міщан. Протягом 1810-1815рр. Збараж у складі частини Тернопільщини на підставі Шенбрунського трактату входив до Росії. Під час Вітчизняної війни 1812 р. жителі Збаража і навколишніх сіл нападали на французькі роз'їзди, громили панські маєтки. За Віденським договором Збараж знову відійшов до Австрії.

Деяке пожвавлення економіки міста, зокрема в галузі приміського сільського господарства, наступила у середині XIX століття, коли під впливом революційних подій 1848р. цар Фердинандт скасував у Галичині панщину. З часом довкола міста і замку ростуть передмістя. Виникає Пригородок, Тернопільське передмістя, забудовуються території довкола Оболоні.

Другий чинник, який позитивно впливав на розвиток економіки міста, було надання Збаражу статусу повітового центру (1867).

У 1906 році було завершено будівництво залізничної колії Тернопіль-Збараж, що теж мало позитивний вплив на розвиток господарства і торгівлі міста і повіту.

На зламі XIX-XX століть пройшла нова хвиля національного відродження збаражан українського походження. Велика заслуга в цьому належить просвітницькій діяльності товариства «Просвіта», «Рідна школа», «Пласт», «Союз українок» та іншим громадським об'єднанням. Важливу роль також відіграв Іван Франко, який у другій половині 90-х років побував у Збаражі,

селах повіту, виступав на зібраннях. В Збаражі він мав своїх однодумців, товаришів з університету та з громадської діяльності: Сафата Шмігера, Андрія Шмигельського, Яцка Остапчука, Антона Грицуняка. На збаразькому матеріалі написано Каменярем декілька творів, з них «Свинська конституція» обійшла майже весь світ.

В роки першої світової війни (1914-1918 рр.), польсько-української (1918-1919 рр.) та польсько-більшовицької війни (1920р.) господарський і культурний розвиток міста досить погіршився. У 20-му році Збаражчина була окупована військами більшовицької Росії, а з 1921 по 1939 рр. була в складі Польщі.

28 жовтня 1939 року Українські Народні Збори у Львові прийняли Маніфест про возз'єднання Західної України з Радянською Україною. В місті і повіті почалися соціалістичні перетворення в народному господарстві, культурі і освіті, хоча і мали місце репресивні акції щодо активістів національного відродження краю.

В липні 1941 року Збараж був окупований німецькими військами. Розпочалися екзекуції і розстріли мирного населення. Творці нового порядку забирали для потреб армії всі матеріальні ресурси. До Німеччини було вивезено на примусові роботи сотні юнаків і дівчат.

Але звірства окупантів не зламали волі збаражан до свободи, прагнення до визволення. На окупованій території поширився повстанський рух бойових одиниць УПА, одним з провідників якого був збаражанин Дмитро Клячківський (Клим Савур), командир «УПА-Північ», який героїчно загинув в 1945р. на Волині.

6 березня 1944р. Збараж був повністю очищений від німецьких окупантів. В повоєнні часи Збаражчина, як і вся Україна, зазнала впливу тоталітарної комуністичної системи. Нищилися храми, руйнувалися пам'ятки історії і культури, замовчувалися прізвиська багатьох знаменних діячів науки і культури.

У зв'язку з 790 річницею Збаража міський герб зазнав деяких змін. Він був вписаний у розроблений декоративний картуш. На

міську корону внесли напис «Збараж», а під ним помістили дату «1211», тобто, коли вперше місто згадується в письмових джерелах. Вершник і кінь набули одноколірності, ставши срібними.

В 1994 році в Збаражі створено Державний історико-архітектурний заповідник, що стало позитивним фактором для міста. Його діяльність зумовила новий професійний етап реконструкції і реставрації замкового палацу, інших історичних пам'яток міста.

Архітектурно-історична спадщина м.Збараж

Пам'ятники архітектури:

- синагога (1537);
- Спасо-Преображенська церква (1600, збудована на місці монастиря святого Онуфрія; нині – парафіяльна церква села Залужжя);
- костел і монастир отців Бернардинців (1627);
- Успенська (1755) та Воскресенська (1764; її фундатор – міщанин-швець Г.Гимонюк) церкви;
- водяний млин XVII ст.;
- колишній міщанський будинок п.Явеца кін. XIX ст.;
- Збаразький замок (1994 року оголошено Державним історико-архітектурним заповідником).

У Збаражі споруджено пам'ятники:

- А.Міцкевичу (1898);
- Б.Хмельницькому (1954; скульптор Я.Чайка, архітектор В. Сковчелас);
- І.Франку (1992; скульптор В. Одрехівський);
- Д.Клячківському (Климу Савуру, 1994; скульптор В.Мельник, архітектор В. Сковчелас);
- Меморіал слави воїнам, полеглим у німецько-радянській війні (1965; архітектор В.Сковчелас).

У місті встановлено меморіальні таблиці на честь:

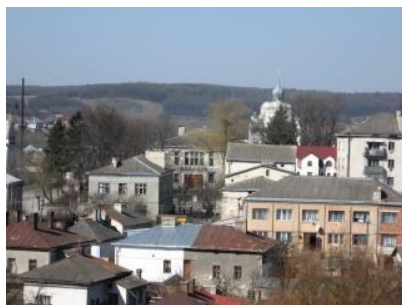
- виступу І.Франка 1895р. на вічі (*будинок ЗОШ №1; 1970*); *та його перебування в місті (будинок Народного Руху; 1991)*;
- полковника Нестора Морозенка (*замкова стіна; 1975*);
- 125-річчя «Просвіти» (*колишній будинок товариства; 1996*);
- фундаторів Українського народного дому І. та В. Телев'яків (*будинок СШ №1; 1996*);
- перебування в місті Симона Петлюри (*залізничний вокзал; 1997*).

Некрополі

- На міському цвинтарі поховані Українські Січові Стрільці, жертви сталінських репресій (перепоховання).
- У парку імені Богдана Хмельницького є меморіальний комплекс на честь радянських воїнів, полеглих при визволенні м. Збараж і прилеглих сіл у березні 1944 р. Поховано понад 680 воїнів. Спочатку вояки були поховані на цвинтарях, у міському парку. У 1984 р. у парку ім. Б.Хмельницького створено меморіальний комплекс, куди перенесені останки воїнів з індивідуальних могил та з цивільного цвинтаря. На комплексі розміщено 32 братські та індивідуальні могили, на яких встановлені лабрадоритові плити з викарбуваними прізвищами.

В наші дні у Збаражі працює 7 промислових підприємств, три середні школи, школа-інтернат санаторного типу, юнацька дитяча спортивна школа, професійно-технічне училище, чотири дитячих садки.

На даний час через місто Збараж пролягає туристичний маршрут «Золоте кільце» на Вишнівець – Кременець – Почаїв. Сотні туристів мають змогу ознайомитись із славними історичними пам'ятками старовини нашого краю, помилуватися

мальовничими краєвидами Галичини, Поділля та Волині і залишити в пам'яті незабутні спогади про наших краян.

До 800-річчя Збаража Національний банк України з 30 червня 2011 року ввів в обіг пам'ятну монету «800 років м.Збараж». Монету виготовлено з нейзильберу, якість карбування «спеціальний анциркулейтед», маса – 16,5 г, діаметр – 35,0 мм, тираж – 35 000 штук. Гурт монети рифлений.

На аверсі монети розміщено угорі: малий Державний Герб України, напис півколом НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ та картуш з єрусалимським хрестом, який зберігся на стіні Спасопрераженської церкви міста Збараж, під яким написи – 5 ГРИВЕНЬ 2011 та логотип Монетного двору Національного банку України (праворуч).

На реверсі монети зображено: на першому плані в'їзну браму Збаразького замку, написи – ЗБАРАЖ (ліворуч), 800 РОКІВ (унизу); праворуч від в'їзної брами – герб міста, на другому плані – головні архітектурні доміанти центру міста Збараж.

Пам'ятна монета номіналом 5 гривень є дійсним платіжним засобом України й обов'язкова до приймання без будь-яких обмежень за її номінальною вартістю до всіх видів платежів.

Старий Збараж

(805 р. з часу першої писемної згадки)

Село Старий Збараж знаходиться в 3 км. на захід від сучасного Збаража. Місце для заснування укріпленого поселення вибрали у

верхній частині скелястої гори, що підноситься над долиною річки Гнізна, на її лівому березі. Гора пізніше отримала назву «Замкової» або «Княжої».

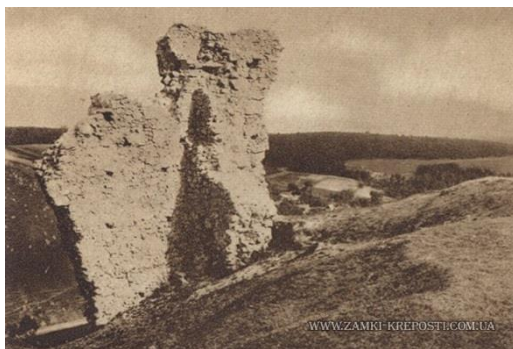
Перша писемна згадка 1211р. Діяло товариство «Просвіта» та ін. У селі є церква св. Архистратига Михаїла (1818 р., мурована). Насипано козацьку могилу (х. Верняки), встановлений пам'ятний знак на місці замку (1991 р.).

Працюють ЗОШ І ст., клуб, бібліотека, ФАП, відділ зв'язку, ТОВ «Старий Збараж». Поблизу села виявлено археологічні пам'ятки середнього та пізнього палеоліту; трипільської, черняхівської і давньоруської культур; є Старозбаразьке родовище вапняків, руїни Старозбаразької фортеці.

Фортеця була частиною оборонного комплексу Старого Збаража, середньовічного міста, що виникло на території давньоруського городища (перша письмова згадка відноситься до 1211), знищеного ордами Батия в 1241 році. Ймовірно, після погрому поселення дуже довго не могло відродитися, оскільки письмові джерела не згадували про Старий Збараж близько 150 років (до 1393 року).

14-16 століття. Протягом цього періоду Старий Збараж був центром удільного князівства, звідки здійснювалося управління великими територіями південних регіонів Волині.

1393. На місці старого городища новгород-сіверський князь Дмитий Корибут (близько 1358/1359-1404) побудував перший замок, використовую в якості будівельного матеріалу ламаний камінь. Замок розмістився на важкодоступному скелястому узвишші, він зайняв крайню північно-західний край гори. Згодом поселення формувалося навколо замку з східної і південно-східної сторони, на схилах височини.

Зараз складно сказати, як виглядав замок, тому відсутні джерела, що проливають світло на це питання. У матеріалах з досліджень Старого Збаража історія замку практично ніколи не відділяється від історії міста, тому складно зрозуміти, як формувалися замкові укріплення протягом століть. За 200 років замкової історії його споруди неодноразово ремонтували, модернізували і, можливо, перебудовували. На основі коротких описів руїн замку можна зробити висновок, що це було нерегулярне зміцнення, захищене кам'яними стінами, ровами і, можливо, вежами. У всякому разі, руїни однієї башти (надбрамної) згадують окремі дослідники.

Оскільки замок займав вершину гори, він виконував функції цитаделі, стіни якої могли захистити жителів Старого Збаража у разі прориву ворога за лінію міських укріплень. Замок був останнім оплотом захисників міста, його найбільш ґрунтовно укріпленою частиною і головною домінантою Старого Збаража.

1434. Власник замку князь Федько Несвицький наказав обнести місто фортечною стіною. Старий Збараж складався з 2-х частин - верхню частину гори займав замок (північно-західна частина гори), до якого примикала середмістя (південно-східна частина гори).

1463. Власником Збаража і ряду сіл, закріплених за містом, став Василь Васильович Несвицький, який першим став себе називати князем Збараським.

1474. На місто напали війська татарської орди хана Айдора. Обраний керував князь Василь Збараський. Місто не встояло і було знищене. Замок розділив його долю і теж був зруйнований.

Після погрому Айдора місто і замок відновлюється, але з 2-ї половини 16-го століття його постійно атакують татари.

1589. Потужне татарське військо обложило Збараж. За однією версією князь Януш Збараський таємно зібрав замкову артилерію, а так само замковий гарнізон і втік на північ, до Кременця. За іншою версією він керував обороною. Обложивши, вдавшись до допомоги масованого артобстрілу міста і замку, примусили захисників до капітуляції. Укріплення були здані ворогові, орда зруйнувала вщент всі оборонні споруди Старого Збаража. Після цього місто і замок більше не відновлювалися.

1620-1627 роки. Після того, як місто припинив своє існування, нові укріплення було вирішено збудувати не на старому замчище,

а в іншому місці – в 3 км. східніше Старого Збаража, де почав формуватися новий укріплене місто із замком.

17-20 століття. Протягом 400 років руїни замку поступово розтаскувалися жителями доколишніх сіл на будівельний матеріал, руйнувалися природою.

1892. Знаменитий історик і дослідник Олександр Чоловський, що побував на замчищі, зазначив, що планування замку відновити складно. Згідно його описам в той період «збереглися лише фрагменти стін з боку обриву і стіни в'їзних воріт. Замкові стіни (якщо судити за збереженими руїнами) були приблизно 80 см. завтовшки, виконані з ламаного

каменю. З південно-східного боку збереглася значна фоса (рів), далі, з деякими відступами, читаються три напівкруглі вали».

Наші дні. Замок зруйнований аж до рівня фундаментів, а залишки його будов здебільшого повністю сховані під шаром землі. Замкова гора не забудована, доступна для досліджень. Періодично окремі ділянки фундаментів замкових будівель показуються над поверхнею землі, завдяки старанням археологів. В даний час пам'ятник, який є археологічним об'єктом, потребує подальшого вивчення.

Легенда про Старозбаразьку фортецю

У 1474 роки на Збараж знов посунули татарські орди. У церкві заховалися люди. Після пожежі самої Старозбаразької фортеці татари кинулися до церкви. І тоді старенька бабуса впала на коліна і в розпачі мовила: «*О, земле рідна, сховай нас!*». І сталося диво. Церква з людьми сховалася під землю, а татари перетворилися на каміння, що й досі валяється на узбіччі гори. Кажуть, що коли прикласти вухо, можна почути спів людей.

А. Малевич. Неопалима Купина. – Збараж, 1991.

Чагарі Збараські

(370 р. з часу першої писемної згадки)

Чагарі-Збараські – село підпорядковане Максимівській сільській раді. Розташоване за 15 км від районного центру і 2 км від найближчої залізничної станції Максимівка. Географічні координати: 49° 37' пн. ш. 25° 55' сх. д. Територія – 2,95 кв. км. Дворів – 96. Населення – 277 осіб (2014).

Поблизу села виявлено могильники черняхівської культури.

Перша письмова згадка – 1646 р. Назва походить, найімовірніше, від місця розташування – у чагарях. Виникло з групи хуторів від 11 до 25 будинків, розташованих на 4-кілометровій довжині.

Наприкінці 1890-х рр. функціонували фільварок, крамниця і корчма.

В УГА воювали П.Антонюк, І.Бригідер, Г.Будзан, М.Литвинчук, Л.Лісиновський, О.Ничай, О.Савицький та ін.

Діяли філії товариств «Просвіта», «Січ» та інші організації, а також кооператива і хор. У 1925 р. функціонував млин Яна Солецького, де працювало 4 особи. 1931 р. в селі – 714 жителів. У 1930-х рр. збудовано

кляштор сестер Феліціянок. Протягом 1934-1939 рр. село належало до гміни Луб'янки Вищі.

У 1940-х-1950-х рр. – центр сільської ради; діяли колгосп і початкова школа. У червні 1944 р. через Чагарі-Збараські проходив підрозділ партизанського з'єднання С.Ковпака під керівництвом уродженця села А.Будзана.

Під час німецько-радянської війни в Червоній армії загинули або пропали безвісти близько 20 осіб. В ОУН і УПА перебували, загинули, репресовані, симпатички – близько 100 осіб; у т. ч. переселенці зі сіл Розбір-Довгий, Розбір-Новий, Хавловичі, Чудовичі (всі – Польща); у дивізії

«Галичина» воював В. Ковтало; учасник антирадянського повстання у грудні 1939 р. в Збаразькому районі – О. Нечай; криївка була на господарстві М.Кирилук.

У лютому 1952 р. в селі – 162 будинки, 635 жителів. У 1950-х рр. частину мешканців переселили.

Є церква св. Юрія (1895 р., дерев'яна, перевезена з сіл Охримівці або Травневе; УГКЦ), Хресна дорога, 2 каплички, “фігури” св. Миколая та св. Юрія. Встановлено пам'ятний хрест на честь скасування панщини, насипано символічну могилу Борцям за волю України (1990 р.; 2013 р. реконструйована).

З вересня 2013р. призупинено діяльність ЗОШ 1 ступ. Працюють бібліотека, клуб, крамниця; земельні паї орендують ТОВ «Новагріс», «Оберіг добра», фермерські господарства «Михайлів сад», «Софія», «Денис» і «Бубен».

У Чагарях-Збаразьких народилася громадська діячка, літераторка Ольга Остап'юк (1914–1993), політолог, громадсько-політичний діяч Сергій Ясинський (1974 р.н.); проживав художник Микола Мелех, похований лікар, діяч ОУН Северин Данилевич.

(За інформ. сайту «Інформаційно - аналітичне видання "Тернопільські експрес-новини"»)

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Література землі Збараської [Текст]: бібліограф. покажчик / Збараз. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; упор. М. Дем'янюк. – Збараж, 1995. – 27 с.

Малевич, А.П. Літопис землі Збараської [Текст]: краєзн.-історик. вид. із серії «Збаражчина». – Збараж, 1996. – 80 с.

Визначні постаті Тернопілля [Текст]: біогр. збірник / упор. О.Г. Бенч, В.М. Троян. – К.: Дніпро, 2003. – 232 с., іл.

Тернопільський Енциклопедичний Словник [Текст]. – Тернопіль: Збруч, 2004. – Т. 1: А-Й. – 696 с.

Тернопільський Енциклопедичний Словник [Текст]. – Тернопіль: Збруч, 2005. – Т. 2: К.- О. – 706 с.

Лауреати літературних премій наші земляки [Текст]: бібліограф. покажчик / Збараз. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Н. Сенчишин; ред. Т. Кульпа. – Збараж, 2006. – 26 с.

Тернопільський Енциклопедичний Словник [Текст]. – Тернопіль: Збруч, 2008. – Т. 3: П-Я. – 708 с.

~ * ~ * ~

З М І С Т

1. Перелік основних ювілейних і пам'ятних дат року	4
2. Збаразький літопис від сивої давнини	5
Літопис Вишнівця	8
3. Перелік імен, що не увійшли до основного списку	10
4. Землі Збаразької славетні люди	
Сорока П.І.	14
Горбачевський А.Я.	21
Назар М.І.	23
Олещук І.А.	28
Сливка Р.М.	30
Залеський А.М.	31
Харчук Б.М.	33
Клячківський Д.С.	40
Музичка А.В.	45
Вишневецький Д.І.	49
5. Ювілейні дати населених пунктів Збаражчини	
Збараж	52
Старий Збараж	60
Чагарі Збаразькі	64
6. Список використаної літератури	66